

Кул
на
Ср

ДРАМСКА БАШТИНА

Милорад Поповић Шапчанин

ГОСПОЋИЦА КАО СЕЉАНКА

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

Библиотека

ДРАМСКА БАШТИНА

До сада објављено

Књига 1

Јоаким Вујић
ШНАЈДЕРСКИ КАЛФА
(1960)

Књига 2

Бранислав Б. Нушић
ИЗА БОЖЈИХ ЛЕБА
(1964)

Књига 3

Бранислав Б. Нушић
NE DÉSESPÉREZ JAMAIS!
НЕ ОЧАЈАВАЈТЕ НИКАД!
(1989)

Књига 4

Бранислав Б. Нушић
ПРЕДГОВОР
(1992)

Милорад Поповић Шапчанин

ХРОНОЛОГИЈА ИЗВОБЕЊА

Народно позориште у Београду

ГОСПОБИЦА КАО СЕЉАНКА

шаљива игра у четири чина

Премијера:

16. јануар 1888.

Редитељ: Милош Цветић

Репризе:

23. јануар 1888.

10. јануар 1889.

24. октобар 1892.

Милорад Поповић Шапчанин

ГОСПОЋИЦА КАО СЕЉАНКА

Комедија у четири чина

Повод је овој комедији Пушкинова прича: „Баринская крестьянка“.

Написана је по жељи Њезинога Величанства Краљице и у њезином присуству прочитана од писца. Ш.

1886.

Лица:

ИВАН ПЕТРОВИЋ БЕРЕСТОВ

АЛЕКСИЈЕ, његов син

ВАСИЛИСА АТАНАСИЈЕВНА

ГРИГОРИЈЕ ИВАНОВИЋ МУРОМСКИ

ЛИЗАВЕТА, његова кћи

МИС ЖАКСОНОВА, Енглескиња, гувернанта

РИШАР, учитељ француског језика

НАСТА

АНИСА

девојке уз Лизавету

КИРИЛО ГЕРАСИМОВИЋ ШАБАШКИН

НИКИТА

ПОВАР

слуге у Берестова

ЈЕГОР

ТРОФИМ

слуге у Муромскога

Догађа се у почетку овога века, у једној од удаљених
руских губернија.

ПРВИ ЧИН

Велика чекаоница с изгледом у врт; пред њом тераса. У чекаоници лак намештај; у среди округао сто; око њега столице; на сред стола велики самовар.

Појава 1

Наста и Трофим (она брише самовар; он, држећи бео брисач, увалио се у једну столицу).

НАСТА:

Још се ниси одморио?

ТРОФИМ:

Трофим се лако не одмара.

НАСТА:

Јуче да поломиш ноге ...

ТРОФИМ:

Јуче је, на жалост, јуче.

НАСТА:

Играш ли играш.

ТРОФИМ:

За то сам млад.

НАСТА:

Млад? Која је, Бога ти, теби година?

ТРОФИМ:
Равно колико и Петруши: обоје заједно ни више
ни мање: шездесет љета.
НАСТА:
Па што се не узмете?
ТРОФИМ:
Из многих и многих узрока.
НАСТА:
Први је?
ТРОФИМ:
Што воли Јегора Кузмића.
НАСТА:
Сумњам.
ТРОФИМ:
Ал' на жалост, ја не. Пре неки дан враћах се из
Анисовске; сретнем Јеврејина; тражи Јегора. Сутра
дан видех на Петрушкином прозору нове папучице.
НАСТА:
Хм! Хм! Ал' с тобом је јуче много играла.
ТРОФИМ:
Тако је; с Јегором љубав дели, са мном је одигра.
НАСТА:
Шта ћеш, Трофиме, срцу се не да заповедати. Ето
и ја (уздахне) ...
ТРОФИМ (И он уздахне)

Појава 2

ЛИЗАВЕТА ГРИГОРИЈЕВНА. Пребашњи.
ЛИЗАВЕТА
(Стојећ' на прагу):
А шта ви ту уздишете?
НАСТА
ТРОФИМ (скоче, ставе се у најпонижнију позиту-
ру):
Милостива госпоћице.
ЛИЗАВЕТА (К Трофиму):
Чај!

ТРОФИМ (удаљи се)

ЛИЗАВЕТА:

Ти си уздисала?

НАСТА:

Будалаштина, милостива госпођица.

ЛИЗАВЕТА:

Ја и не велим: мудрост.

НАСТА:

Трофим ... то јест Јегор и Петруша ... управо, ваша милост знате.

ЛИЗАВЕТА:

Ја не знам ништа.

НАСТА:

Да, ваша милост не зна, управо ваша милост знате, да је јуче био имендан Поварове жене.

ЛИЗАВЕТА:

Знам.

НАСТА:

И да смо сви ишли у Тугилово к Берестовљевима: и ја и Трофим, и Јегор и Аниса, и Нениља, и Дуњка и ...

ЛИЗАВЕТА:

Добро, добро ...

НАСТА:

Да знате како су Берестовљеви гостољубиви, па весели, па играчи ... па (устежући се) ...

ЛИЗАВЕТА (радознало)

Па?

НАСТА:

И њихово високородије, господин Алексије Ивановић, били су на игранци...

ЛИЗАВЕТА:

И он?

НАСТА:

Не верујете? Или због тога што мислите, што је стари господин у завади са старим господином Ивановом Петровићем Берестовом? А шта се њихова завада тиче нас? Ја служим вашу милост, а ви се, колико ми је познато још, нисте завадили с добрим господином Алексијем.

ЛИЗАВЕТА:

С „добрим“? А откуд ви знате да је Алексије Ивановић добар?

НАСТА:

О, милостива госпођице, добар као добар дан. Па мало, дозволићете, и несташан. Па што је леп.

ЛИЗАВЕТА (радознало и весело)

Леп?

НАСТА:

Лепши од сваке девојке — изивините, наравно, с изузетком ваше милости.

ЛИЗАВЕТА:

Добро, добро ... (радознало и ближе Насти) ... Несташан и леп?

НАСТА:

Као што вам рекох...

ЛИЗАВЕТА:

Пст! (Добро размотре врата и прозоре) ... Нема никога ... Дакле (стану ближе напред, врло близу једна другој) ...

НАСТА:

Стајао је близу мене као сад ви ... сита сам га се нагледала ... има тако лепу брадицу (застане).

Појава 3

Трофим. Пребашњи.

ТРОФИМ:

Кирило Герасимовић Шабашкин!

ЛИЗАВЕТА

НАСТА (Тргнув се. Ућуте. Не осврћу се.)

ТРОФИМ:

Изволева ли ваша милост примити господина Кирила Герасимовића?

ЛИЗАВЕТА: (за се)

Ала је тај господин Кирило досадан ...

Лизавета (К Насти метнув јој прст на уста)

Пст! (К Трофиму): Нека изволи ући!

Појава 4

Шабашкин. Пређашњи.

ШАБАШКИН:

(Улазећи, држећи се мало поукочено, цифрасто корача. Клања се.) Како сам сретан што могу милостивој госпођици Лизавети Григоријевној поздравити добро јутро.

ЛИЗАВЕТА (озбиљно)

Драго нам је...

ШАБАШКИН:

И пошто су госпођица Лизавета Григоријевна најлепши цветак у врту Русије, рекох у себи, то ћу понети киту најлепшег цвећа из мојега врта и положили јој пред ноге (Положи).

ЛИЗАВЕТА:

Цвеће, Герасимовићу, није да га газимо ... Насто, остави ову киту цвећа у ту тамо чашу ... Давно вас нема Кирило Герасимовићу? ...

НАСТА (Иронично)

Већ пуна два дана.

ШАБАШКИН:

Послови! Не толико моја скромна домаћа економија колико ... (говори све брже и брже и слободно крећући се) обавезе, дужности, услуге ... Шта ћете, човек није суво дрво у гори, тражи и налази пријатеље. Чули сте да је умро стари Петар Андрејић. Сирота Марија Андрејевна — сама самцита. Дођите Кирило Герасимовићу, дођите! Сирота жена, чудим се како самује у оном забаченом селу ... Дођите, вели, да прегледате кућни инвентаријум. Шта ћете, мора се одужити дуг. Ја и Марија Андрејевна нашли смо да је инвентаријум врло нетачан, и да се мора написати изнова. И сад, код толиких послова, ја и Марија Андрејевна често заједно склапамо и пишемо нови инвентаријум.

ЛИЗАВЕТА:

Сирота старица.

НАСТА:

Не познајете је? Ви сте скоро и дошли — то је друга жена!

ШАБАШКИН:

Да то је втора жена блаженопочившег...

НАСТА:

Која нити је сирота нити је стара ... (Трофим донесе посуде за чај; она спрема сто)

ШАБАШКИН (мало збуњен)

Знате, Лизавета Григоријевна, сам човек готова сирота, сама жена црње и горе!

НАСТА:

Па кад је уз то још неуредан инвентаријум (шапне на уво Лизавети. Оде)

ШАБАШКИН (чинећи се невешт)

До зла Бога нетачан ... очи да искоче! ... (Подилазећи ближе Лизавети) Госпођица знају да је моја маленкост врло страстан ловац. Мојих керова нема до мора. Једног сам — до душе липсао је — поклонио покојном судији, кад је отишао у Воронеж, дивио се цео Воронеж. Зар то није узвишено? (Дигнувши главу гордо) За то се и поносим. (У исти мах појави се на прагу Григорије Ивановић Муромски).

Појава 5

Григорије Ивановић Муромски. Пребашњи.

ШАБАШКИН:

(Опазивши Муромскога, своју поносну позитурну, на најкомичнији начин, претвори у најпонизнију): Клањам се вашем високородију Григорије Ивановићу.

МУРОМСКИ:

(Све са дипломатском учтивошћу, ни хладно ни сувише љубазно): Драго нам је. (К Лизавети): Здраво поранила? Како ти лепо стоји та плава махрамица на коси (Дотакнув се њезине руке) А ова гривна — тако диван емаљ — како ти се допада? Хтео сам те њоме изненадити, али ти, мала вештице, све ишче-

пркаш пре времена тим твојим несташним шапицама. (Окренувши се госту) Видите Кирило Герасимовићу како сам принуђен да корим Лизавету Григоријевну са њезиних детињастих поступака.

ШАБАШКИН (Дубоко поклонивши се)

Истина су госпођица мали враг...

ЛИЗАВЕТА

(Гледа га по преко)

КИРИЛО

(Брже боље ласкаво) и опет за то велики анђео.

МУРОМСКИ:

И ви умете ласкати Кирило Герасимовићу ... Ви сте младожења старе школе.

КИРИЛО (Смешећи се)

Старе школе али увек млад. Видите милостиви Григорије Ивановичу, ја још и данас скачем преко најширих јендека, а видим у подне као у поноћи ... то јест (Поправља се мало љутито) у поноћи као у по дана. Право вели стари прикашчик: докле смо здрави дотле смо и млади. (На вратима се показује Мис Жаксон. Кирило је опази). Јој! И ова је здрава, али није млада. (За се). Нема баш увек право стари прикашчик.

Појава 6

Мис Жаксон (У црној свиленој хаљини са шлепом. Беле рукавице, с више дугмета; коса, проседа, с дугим витицама. Понешто се поклони Муромском, а Кирила једва удостоји погледа, Обрнув се Лизавети).

ЖАКСОН:

Бон жур!

ЛИЗАВЕТА (Клањајући се по западном обичају):

Бон жур.

ШАБАШКИН (Пришав Жаксоновој)

Ваш покорни слуга.

ЖАКСОНОВА:

Ах! Mon chère amie, vous etes tous jours...

ШАБАШКИН:

Ту жур, ту жур!

Жаксонова (Узме књигу, држећи десном наочаре према очима, чита).

ШАБАШКИН:

Госпођа руски ни штрбекнути (говорећи к Муромском). Штета, како је учена, а зима настаје ... Видите ја, док дланом о длан ... само да није господин Карло изненада оставио фабрику — готов, печен Немац!

МУРОМСКИ:

За вас, који сте везани за село, стран је језик излишност.

ШАБАШКИН:

Тек, тек, ... допустићете Григорије Ивановићу, шта бих и шта могао бити, да случајно и француски парлам. (Окренув се Лизавети) Шта мислите Лизавета Григоријевна, шта би Москвичи могли из мене истесати?

ЛИЗАВЕТА:

Кирила Герасимовића Шабашкина.

ШАБАШКИН:

Хе, хе, хе! Како сте пуни досетака Лизавета Григоријевна ... Најзад сто милијуна говоре као и ја ... Ето прве куће: Ивановићи, Кузмићи, Берестовљеви...

ЛИЗАВЕТА:

Берестовљеви? ... Одлазите ли често у Тугилово...

ШАБАШКИН:

Чешће имам част ловити с младим господином Алексијем Ивановићем ... Гађа изврсно.

МУРОМСКИ:

Има ли навике очине!...

ШАБАШКИН:

Глава осечена, копија, дупликат. Тај вам универзитетлија затуцани Рус...

МУРОМСКИ:

Као и отац му. —

ШАБАШКИН:

Хтео би у војску, али се стари господин Иван Петровић не да ни осолити. Штета! Створен за мундир! (Лизавета устаје и седа од радозналости и задовољства)

МУРОМСКИ:

Иван Петровић попустиће, отац и син сложиће се.

ШАБАШКИН:

Никад! То су старе руске главе, упорне, тврђе од челика.

ЛИЗАВЕТА:

Велите? (Али се брзо устави и сама себе лупне по устима).

МИС ЖАКСОН (У исти мах погледа је оштро, и покорно узвикне):

Мис ке фе дир?

ШАБАШКИН:

Рекох упорне главе, ваше високородије Григорије Ивановићу ... Видите, ваша села једно уз друго, ето кроз прозор види се цела шума Ивана Петровића Берестова, па опет, с допуштењем, каква разлика, контрасти.

ЛИЗАВЕТА, (С већом пажњом гледа и прати даљи говор Кирилов)

ШАБАШКИН:

И ја волим руски, и ви волите руски, и сви волимо руски, али што је много, много! И ви сте Григорије Ивановићу прави Рус, али је у вас све тако лепо, све ново, све укусно, изредно. (Погледа међу тим иронично мис Жаксонову. За се брзо). Сачувај нас, Боже, од ове и у сну! (Гласно) Прогрес, цивилизација! У Тугилову она стара, стародревна руска уредба!

ЛИЗАВЕТА (Од радозналости, и нехотице, помиче столицу ближе Кирилу. Мис Жаксон, доста строго, повуче је к себи. Лизавета, срдита, за се): Ова, матора, просто не да ни дисати.

ШАБАШКИН:

Столице све исте оне, на којима се одмарао покојни Петар Ивановић Берестов. Иконе, кандилца,

бројанице, крстићи — све нетакнуто, као да се још пред њима моли покојна Ана Петровна. Отац Атана-сије не избива с његовим требником — један пут рећи: стара Русија!

МУРОМСКИ:

Извините, Кирило Герасимовићу (остављајући новине, које је дотле у полу разгледао, удаљава се, незадовољан многим говором о Берестовљевима). Кроз неколико тренутака ту сам. Извините — до вибења! (Оде).

(Међу тим се и Жаксонова дигне, па достојанствено удаљи се).

Појава 7

Трофим. Пребашњи.

ТРОФИМ:

Дозвољавате ли Лизавета Григоријевна унети са-
модвар?

ЛИЗАВЕТА:

Унеси! Али, не ... поћи на ова врата ... Чим спа-
зиш Мис Жаксонову, одмах нам пошаљи знак.

ТРОФИМ:

Да викнем?

ЛИЗАВЕТА:

Не.

ШАБАШКИН:

Нека обори што!

ТРОФИМ:

На прилику, шта?

НАСТА:

Да повуче за конач будилник?

ЛИЗАВЕТА:

Јест, да повуче.

ШАБАШКИН:

Врло добро!

ТРОФИМ:

Дакле да повучем (журно оде).

(Лизавета и Наста, једна за једну друга за другу руку, поведу Кирила ближе напред, па са свим радознало, поверљиво, тихим говором):

ЛИЗАВЕТА:

Добри...

НАСТА:

Медени...

ЛИЗАВЕТА:

Кирило...

НАСТА:

Герасимовићу!

ЛИЗАВЕТА:

Причајте нам још мало...

НАСТА:

Још много...

ЛИЗАВЕТА:

О Берестовљевима...

НАСТА:

Управ о господину Алексију Ивановићу.

ЛИЗАВЕТА (мршти се на њу)

Али Насто...

НАСТА:

Махните се Лизавета Григоријевна ... време је кратко ... овака прилика...

ЛИЗАВЕТА:

Да, да, добри Кирило Герасимовићу, приповедајте нам, кажите нам све!

ШАБАШКИН (мало изненађен)

Све?

ЛИЗАВЕТА:

Шта је то тако чудновато? Да богме све.

ШАБАШКИН:

Ал' ја не знам...

ЛИЗАВЕТА Све ви знате!

НАСТА

ШАБАШКИН:

Допустићете...

ЛИЗАВЕТА Ништа се не допушта.

НАСТА

ШАБАШКИН:

Та...

ЛИЗАВЕТА Никакво: та!

НАСТА

ШАБАШКИН (за се)

Радознале девојке просто напаст! (К њима) Знате, Алексије је онако, онако ... како ... како да вам кажем ... хоћете баш право да кажем ... ал' баш право? (Тише) Сами смо ... Млади је барин права уља!

ЛИЗАВЕТА

НАСТА

(Изненађено, снуђдено) А!

ШАБАШКИН:

Хе, хе, хе! Ухватио сам вас, птичице моје ... Уља, да богме да је она најпрепреденија уљица ... што не да мира девојкама у целој околини ... Говорећи сушту истину, Алексија би ваљало затворити...

ЛИЗАВЕТА

НАСТА

Затворити?

ШАБАШКИН:

Да се не саблажњавају очи сиротих девојака. Само да га видите Григоријевна — нови Адонис!

ЛИЗАВЕТА:

Је ли висок?

ШАБАШКИН:

Онако, онако (Узвишавајући се и успрсавајући се) изволите погледати фигуру која има част биги пред вама — сушта!

ЛИЗАВЕТА

НАСТА

(мало незадовољне) Зар?

ШАБАШКИН:

С једним малим, али врло важним изнимком. Само је Алексије Иваничић мало виши, мало млађи и мало лепши. Пустио је, знате брадицу, па кад узме пушку, викне керове, коракне ... да га поједете! ...

НАСТА:

Сувише велик' залагај...

ШАБАШКИН (смеје се):

Извините Григоријевна то само тако каже! ... Па да га видите у лову — крши пред собом! — Шума, честар, трска, ритови — сече као куршум из пушке!

ЛИЗАВЕТА:

А кад иде из лова?...

ШАБАШКИН:

Тај вам се лупеж врло позно враћа.

ЛИЗАВЕТА:

Да се, како ћу да кажем (збуњено и устежући се) не свраћа ... извините, ни сама не знам како ћу да кажем.

ШАБАШКИН:

Разумем (Лукаво смешећи се). Знате, за онаке несташке, па онда младост, лепота — поред најбоље воље ништа, не гарантујем.

НАСТА:

Драги Кирило Герасимовићу (осврћући се опрезно, па ближе к њему, тише) Реците нам право.

ШАБАШКИН:

О, о...

НАСТА:

Је ли Алексије Ивановић у кога заљубљен?...

ШАБАШКИН:

(после дуже паузе) Врло се лако даје закључити; позитивно — не знам!

ЛИЗАВЕТА:

На прилику каква кореспонденција?

НАСТА:

Писма?

ШАБАШКИН (Мало промисливши се, хтеде да нешто изговори, тргне се). Рекох вам: не знам.

ЛИЗАВЕТА:

Ви се устежете?...

НАСТА:

Ви знате нешто?...

ШАБАШКИН:

Извините...

ЛИЗАВЕТА (Молебним тоном)

Драги Кирило Герасимовићу...

НАСТА:

Тако вам ружно стоји кад се претварате.

ШАБАШКИН (неодлучно):

Кажем вам...

ЛИЗАВЕТА:

Шта сте нам каз'ли?...

НАСТА:

Ништа нам нисте казали!

ЛИЗАВЕТА:

Тако мало поверења!...

НАСТА:

А Марији Андрејевној чак склапате и инвентаријум!...

ШАБАШКИН (одлучно):

Добро! Али није лепо, кажем вам није лепо ... Неверство, издаја — цех на вашу душу!

ЛИЗАВЕТА

На нашу душу...

НАСТА

ШАБАШКИН:

Ходите ближе ... да се који ђаво не шуња око врата? (Сви пажљиво размотре врата и прозоре. Стану напред, он у средини, оне лева и десна. Тихо, вадећи из шпага хартију.) Ево вам, Григоријевна, најтачнијег преписа адресе коју сам преписао са његовог писма...

ЛИЗАВЕТА (Истргне писмо и, узнемирена, журно чита): Акулини Петровној Курочкиној, у Москви (Клопе, испусти лист)

НАСТА (Дохвати га и настави)

Спроћу Алексијевскога манастира, у кући казанице Савелева (застане)

ШАБАШКИН:

Молим читајте и додатак.

НАСТА:

А вас најпокорније молим, да ово писмо доставите А. Н. Р (Изговарајући аз, наш, рци).

ШАБАШКИН:

Аз, наш, рци! Ту је зец! Јесте ли сад задовољни Лизавета Григоријевна?

ЛИЗАВЕТА (поражена, претварајући се)

Са свим задовољна.

НАСТА:

Што се мене тиче — не ћете се срдити Ђирило Герасимовићу?

ШАБАШКИН:

О, ни најмање...

НАСТА:

Ја вам не верујем. Могли сте ви ту написати што год сте хтели.

ШАБАШКИН:

Насто!

НАСТА:

Рекох: не верујем. Млади су Алексије Ивановичи прави анђеос.

Хе, хе, хе! То се само тако каже. Баволи су младићи, баволи — не треба им са свим веровати ... Лизавета Григоријевна, право ми кажите ... данас је субота ... је ли вам се у среду по подне штуцало? (Поверљивије и тише) Говорили смо о вама...

ЛИЗАВЕТА (задовољно)

Заиста?

НАСТА:

Па шта сте говорили?

ШАБАШКИН:

Питао ме: јесте ли лепа?

НАСТА:

Па шта сте ви казали?

ШАБАШКИН:

Казао сам ... само немојте да се сад понесете ... казао сам да сте (смешећи се) ругоба! (Продужава ласкаво) најлепши цветак у целој губернији.

(Григоријевна смешка се пуно задовољна; Наста гледа у њу отворених уста, очима жме, у полусмеху).

НАСТА:

Како умете ласкати. Да сте мало млади, Кирило Герасимовићу, још бих се у вас заљубила.

ШАБАШКИН:

Онда хвала Богу што сам мало стрији...

НАСТА (Брзо упадајући му у реч)

Те брзо можете склапати инвентаријум с „младом“ госпођом Маријом Андрејевном „вдовом“.

ШАБАШКИН:

Кад вас по смрти буду секцирали, наћи ће вам у врх језичића сакривену жаоку. (К Лизавети) Али

је врх свега и свега Алексије нешто тужан; из крајњег весеља врло често заћути, постане дурљив, суморан.

ЛИЗАВЕТА:

Заиста?

НАСТА:

Ја не бих никад рекла.

ШАБАШКИН:

Тако је; прошлог месеца беше гозба код Еуфемије Памфиловне. Друштво, музика, бифе — све, једним словом, изредно. Господин Алексије хода, хода равнодушно. Зором враћајући се, питам: што сте тако мутни, разочарани? Јутарњи ветар пири у образе, сунце се раба, шума мирише, коњи јуре по росном коловозу — дивота! А он приповеда, приповеда као кад читате — прави романијер!

НАСТА (Послушнувши мало пажљивије) Брзо, брзо господине Кирило.

ШАБАШКИН:

Много ми је говорио о својим минулим радости-ма, ... Ту му случајно опазим прстен на прсту; помислите само: на белом пољу мртвачка глава.

ЛИЗАВЕТА

Сиромах младић!

НАСТА

ШАБАШКИН:

И мене је растужило. Али смо одмах за тим певали, певали живо, онако по малоруски ... Кажите ми право, Лизавета Григоријевна, бисте ли желели да видите Алексија Ивановића, видети са свим кришом, видети да он не зна, издалека, случајно...

(Девојке се смешкају; Григоријевна таман, као стидећи се, погледа низа се, а из суседне собе чу се будилник. Девојке се журно одвојише лево, Кирило десно.)

Појава 8

Трофим и пређашњи.

ТРОФИМ (С врата)

Извините Лизавета Григоријевна!

ЛИЗАВЕТА:

Мис Жаксон? . .

ТРОФИМ (Продужавајући)

Извините Лизавета Григоријевна. Молим покорно, изволели сте заповедити да повучем будилник?

НАСТА:

Јест да повучеш.

ТРОФИМ:

И ја сам, извините милостива госпођице, најпакорније повукао.

ЛИЗАВЕТА:

Па где је Мис?

ТРОФИМ:

Тим вас, поред најбоље воље, нисам за сад у стању служити.

НАСТА:

Па што си повукао будилник?

ТРОФИМ:

Шта ћете, повукао сам.

ЛИЗАВЕТА:

Па што си повукао?

ТРОФИМ:

Знате милостива, госпођице: човек често чини и што му се не чини. Седим ја иза завесе, седим; седим и гледам, баш тако преко пута од мене гледам слику наше старе добре госпође, ваше блажено упокојене госпође матере. Гледам, а једна прождрљива зүјара, баш као та куглица у вашој глави, зү, зү! а ја, ја ни сам не знам шта ми би: дигнем се и повукох будилник. Али сад . . . Извините госпођице, у име Бога полазим збиљски на позицију. (Оде).

ЛИЗАВЕТА:

Ходите ближе Кирило Герасимовићу!

ШАБАШКИН:

Увек на служби вашем благородију.

ЛИЗАВЕТА:

Ви сте човек окретан, хитан.

НАСТА:

Фифик! . . .

ШАБАШКИН:

Молим, молим...

ЛИЗАВЕТА:

А ми, слабе женске, везане за собу и дом, желели бисмо мало да знамо и оно што је подаље од нас. Знате, ... али шта ту отезати ... ваља бити искрен па признати: ми смо често, и колико није лепо, радознале.

ШАБАШКИН:

И то вам баш лепо доликује.

ЛИЗАВЕТА:

Лепо, нелепо: хоћете ли ме послушати, ако вас нешто лепо замолим?...

ШАБАШКИН:

Бићу срећан ако...

ЛИЗАВЕТА:

Прво чујте; али језик!

ШАБАШКИН:

О, о! Ја?...

ЛИЗАВЕТА:

Ништа, ништа. Смотреност није никад сувишна.

ШАБАШКИН:

Кад околност налаже, удем бити стена.

ЛИЗАВЕТА (мало тише)

Дакле чујте! Све што сазнате о Алексију Ивановићу Берестову би ћете тако добри па ми поверљиво саопштавати.

ШАБАШКИН:

Најповерљивије.

ЛИЗАВЕТА:

Хватам вас за реч: најповерљивије.

ШАБАШКИН:

Бићу закопчан од главе до пете.

Појава 9

Муромски и пребашњи.

МУРОМСКИ (у ловачком оделу)

Врло лепо време за лов. Не бисте вољни били Кириле Герасимовићу...

ШАБАШКИН (клањајући се):
Драге воље, ваше високородије.
МУРОМСКИ:
А ви изволите у мој кабинет.
(Звони. Улази Јегор).

Појава 10

Јегор и пребашњи.
МУРОМСКИ:
Кирилу Герасимовићу ловачко одело и пушку! (Јегор се наклони и оде).

ШАБАШКИН:
Ви сте и сувише љубазни Григорије Ивановићу (клања се).

МУРОМСКИ:
Пођимо у мој кабинет ... До виђења, кћери (пољуби је у чело. Насти). Нека се чај донесе у мој кабинет. (Оде).

Шабашкин (иде за њим, и кад Муромски прође праг, застаде, и на прстима приђе Лизавети. Тихо):
Још вечерас али најдаље сутра изјутра бићу код Алексија Ивановића, код Берестовљевих. До скорог виђења!

Лизавета (погледа га с благодарном љубазношћу и рукују се срдачно).

НАСТА (тихо):
Само све тачно и јасно, разумете ли, све!

ШАБАШКИН (тихо):
До ситних ситница. (Оде).

ЛИЗАВЕТА (узима Насту за руку, поведе је ближе к себи):

Где оно нас две остасмо?

НАСТА (мисли се):
Код лепе брадице Алексија Ивановића.

ЛИЗАВЕТА:
Да, да. Не рече ли ми да је леп.

НАСТА:
Јест, и да је стајао близу мене, као сад ви.

ЛИЗАВЕТА:

Добро, добро; ваљда ниси била само ти?

НАСТА:

Дозвол'те да кажем све како је било.

ЛИЗАВЕТА:

Говори, говори! Али брзо!

НАСТА:

Молићу, све је то ишло оваким редом. Одосмо да се прихватимо. У соби нас је било дупко пуно. Били су Колбински, Захаријевскоји, прикашчиковица с кћерима, Хрипински...

ЛИЗАВЕТА:

Па и Берестов?

НАСТА:

Тако је. Таман ми за сто, прикашчиковица у горње чело, а до ње ја ... а кћери се надуде, зашто да пре њих седнем ја...

ЛИЗАВЕТА:

Уф! Како си опширна.

НАСТА:

А ви нестрпљиви, милостива госпођице ... И прође вечера, седесмо за столом више од три сата ... Славна вечера! ... Какви пирошци! Таман ми од стола у врт да играмо шапца, а пред нама се сподоби млади барин.

ЛИЗАВЕТА:

Алексије Ивановић? Једва један пут!

НАСТА:

Штета што га и ви нисте видели ... као уписан. Око живо, лице румено.

ЛИЗАВЕТА:

Реци ми како ти се учинио: да ли тужан, замишљен?

НАСТА:

Замишљен, ха, ха, ха! Несташан, весео, шаливац ... И он је с нама скакао, играо и вијао се.

ЛИЗАВЕТА:

Вијао (сумњичећи)?

НАСТА:

За што не?

ЛИЗАВЕТА:

Није могућно!

НАСТА:

За што не?

ЛИЗАВЕТА:

Ти лажеш!

НАСТА:

Како год изволевате, али ја не лажем ... Цео дан с нама проводио.

ЛИЗАВЕТА:

А Кирило Герасимовић вели да је особењак.

НАСТА:

Господин Кирило Герасимовић имају право, али је ово, што ја говорим, сушта истина. Није само са мном шалио се и с прикашчиковом кћери... задиркивао и Пашу Колбинскову ... Али, право ваља говорити, није било никакве непристојности ... несташлуди, само несташлуди.

ЛИЗАВЕТА:

Чудновато. А шта онако говоре о њему, какав је у кући?

НАСТА:

Кажу, барин је тако добар, тако весео. Једно само (устеже се) ... знате шта мени пада на ум?

ЛИЗАВЕТА (не слушајући је, расејано):

Ја мислим...

НАСТА:

Кад би милостиви господин Алексије...

ЛИЗАВЕТА (непрестано замишљена):

Јест Алексије ... али ... Ха! Знаш шта ми сад уђе у главу (ближе к њој и тише).

НАСТА:

Не знам.

ЛИЗАВЕТА:

Баш бих хтела Алексија Ивановића да видим својим рођеним очима.

НАСТА:

И сама то мишљах ... врло добра мисао!

ЛИЗАВЕТА:

Само не зна...

НАСТА (лукаво смећећи се):

Не знате како, је л'те?

ЛИЗАВЕТА:

Не могу да смислим план.

НАСТА:

Па ту не треба никаквих планова; велика мудрост! Тугилово ни три врсте од нашега села — ишетајте на ону страну или изјашите — зацело ћете га сусрести. Свако јутро излази с пушком у лов.

ЛИЗАВЕТА:

То не иде, драга моја Насто; зар неће одмах помислити да ја вијам за њим. Па онда су и наши очеви у завади; не пристоји се да нас двоје чинимо познанство.

НАСТА:

Не знам као зашто да се непристоји. Старци су старци, а ви сте ви!

ЛИЗАВЕТА (радосно):

Ха! Насто, врло паметна мисао! Знаш ли шта? Да се преобучем као сељанка.

НАСТА:

Као сељанка? Врло добро! Обуците дебелу кошуљу, сарафан, па храбро напред — у Тугилово! Смем се опкладити да вас Алексије неће познати. Само лукаво!

ЛИЗАВЕТА:

Не брините се; ја ћу ... (ту покретима подражава кретање, клањање, хода и у опште цело држање сељанке).

НАСТА (гледа је и смеје се):

Право, право. Чекајте одох да вам донесем моје нове папучице (оде)!

ЛИЗАВЕТА:

Какав прекрасан план! Сутра ћемо рано на пар: узећемо дебела платна, и плаве ћитајке, и тучна дугмета. Наста ће ми помоћи; — сашићемо и кошуљу и сарафан. Само ми се ваља узети на ум да ме ипак не позна. Говор ћемо лако, али држање.

(Гледа на огледало, ходећ' клања се дубоко, по том неколико пута климне главом, смејала се и крила се рукавом).

Појава 11

Наста, Лизавета; за тим Мис Жаксон и Трофим. НАСТА (која је за тренутак стајала на прагу). Право, право, госпоћице! Ево папучица. Праве сељачке. Желите ли да пробамо?...

ЛИЗАВЕТА:

Одмах, одмах. (Таман изује једну ципелу, око чега се обе забављају, чује се будилник и Трофим се појави, идући као бајаги к столу, да га поспреми. Девојке се тргну, брже боље узму другу позитиву; Лизавета, према публици стојећи, баци махраму на изувену ножицу. Наста, ускубурила, кријући папуче).

Мис Жаксон (улазећи поносно, погледа оштро девојке. Дошав у сумњу што се не окрећу и не поздрављају је, приђе: достојанствено обиђе их и стане врло мало даље испред њих. Спази изувену ципелу Лизаветину) Трофим! (покаже му прстом).

ТРОФИМ (приђе и подигне ципелу. За се) Красна обућица.

МИС ЖАКСОН (оштро):

Шта је то?

(Девојке се не мичу. Жаксонова, показујући прстом у ципелу, сече очима).

ТРОФИМ (иза леђа зазирући од Жаксонове):

Па то је ципела!

ЗАВЕСА

ДРУГИ ЧИН

Појава 1

Шума. Јутро. Иза шуме у даљини види се сеоска црква.

Муромски и Шабашкин, у ловачком оделу, долазећи на сцену. За њима, подалеко, види се слуга Трофим.

ШАБАШКИН:

Имате потпуно право. Григорије Ивановићу, лисице се тешко лове. А зечеви — лака ствар.

МУРОМСКИ:

Ал' данас ето ни зечева!

ШАБАШКИН:

Фатално! Па патке тек! Изволевите ли радо ићи на патке? (Погледа у даљину). Не чини ли вам се, Григорије Ивановићу, да се приближавају две младе сељанчице?

МУРОМСКИ (гледајући такође на исту страну): Тако је.

ШАБАШКИН:

Ако! Дочекаћемо их. И то је у неку рuku лов. Вели покојни Петар Андрејић: Кирило Герасимовићу, нема лакша лова и слаба залогаја од патака ... је-дете ли и ви радо дивље патке?

МУРОМСКИ:

У опште дивљач.

ШАБАШКИН:

По превасходству пернату. (Гледећ' у даљину). Ево птичица све ближе и ближе. Добро је! Господе Боже мој, што је Петар Андрејић имао једног старог ловца — приповест! Ходимо ми овако као сад, а он: Кирило Герасимовићу, што сам се прошле јесени наловио патака, да сте само видели; не да се ни испричати ни написати! (Гледећ' на исту страну). Ближе, ближе, дивље голубичице, не плашите се! ... Знате, ловци хоће и да пресоле, ал' тек, тек ... Стојим, вели у сред рита, вода до колена, а једна маторка изнад мене: иишшшш!, једва лети колико је дебела. Паде на згоду. Нанишаним: дан! Изврте се. Докопам је, па ће с њоме на ону страну. А кад тамо на обали — извините Григорије Ивановићу...

МУРОМСКИ:

Но, но!

ШАБАШКИН:

Не заборавите да вам казујем ловачку причу ... а кад на обали, вели стари ловац, запрепастих се: преда мном се испружила грдна зечина; и зеца сам убио оним истим метком. Испустим двоцевку од чу- да и повикнем: „Боже, та је ли могуће!“

МУРОМСКИ:

У лову је све могуће.

ШАБАШКИН (гледећи на ону страну):

Гледајте само одело ново новцато. Ходе плашљиво. Да нас, можда, нису опазиле? Доћи ћете ви већ овамо, голубице моје, доћи! ... Па што му је тек насирало једног зимњег јутра. Пораним, вели стари ловац ... пораним да потражим зечева. Хајд', лутај, пребијај се готово до подне, нигде ни једнога.

МУРОМСКИ:

Да не ћемо и ми бити исте среће?

ШАБАШКИН:

Видите оне сељанчице! Зар то Григорије Ивановићу није красно предсказаније. Сресли бабу значи на-

гни од куд си дошао, а срести девојку, е то се по себи зна, свака је девојка срећа.

МУРОМСКИ:

Како коме.

ШАБАШКИН:

Оно до душе ... кад се повеже ... језик, језик! Мој покојни отац имабаше обичај рећи: све су жене Еве! Што је Бог створио жену, хајде де, све лепо красно! Али да је само малко мањи језичић! (Смешећи се) Ама да ме сад нешто чује Лизавета Григоријевна...

МУРОМСКИ:

Још боље Марија Андрејевна.

ШАБАШКИН:

Но, та би ми одмах инвентаријум у главу; страшно напрасита жена!

МУРОМСКИ:

Удовица.

ШАБАШКИН:

Тако је. Удовица, па још млада, то вам је, у данашње време, особита сорта жена (Гледа у даљину) Стадоше; ено их разгледају шумицом и тамо и амо. Гледајте, гледајте! ... Остасмо, мислим код зечева. Превалило подне, а стари ловац тресну торбу о земљу; седе љутит код извора да се одмори. Помислите, Кирило Герасимовићу! говори он мени ... тек ме поче хватати сан, кад к'о кроз сан чујем како нешто шушка око моје главе. Жмурим, жмурим, па од једанпут отворим очи: три зеца! Пришунјали се, угурсуци, па њушкају ли њушкају. Махнем руком и, нећете ми веровати, докопам једног за ноге и ухватим живог живцаога ... Помислите Григорије Ивановићу доживети такав ванредно ванредни случај!

МУРОМСКИ:

Да ми ви не причате, Кирило Герасимовићу, не бих веровао.

ШАБАШКИН:

Тако од речи до речи стари ловац покојног Петра Андрејевића. Лов је чудна ствар! Па тек ловци, ловци! Њихових мұка, њихових историја ... Ал', не чи-

ни ли вам се, да они сеоски анђелчићи стадоше ... Та овамо куга вас не поморила! ... Та пређите овом стазом, па макар само среће ради!

МУРОМСКИ:

Не би л' боље било да им се с пута склонимо?

ШАБАШКИН:

Никад нисам био за резигнацију! Свакој опасности ваља у очи погледати! Напред! Али, гледајте их, стоје као приковане, ни маћи! Зверају ... Хајде зверајте птичице моје, зверајте ... окуда морате, не ћете нам умаћи. Ха! Паде ми на ум. Григорије Ивановићу баш има на овом свету нека прејестаствена сила, нешто ... како да кажем ... нешто непостижимо! Од куд да баш јуче преписах ову белешку (вади је) из једне старе књиге? Од куд да баш ту белешку стрпам у овај џеп? Од куд да баш сад говоримо о чудноватим ловачким збитијама? Кажем вам и опет, има на свету нешто што је — непостижимо! Молим, да прочитамо само ову бележницу. Изволите доброхотно саслушати (Муромски слуша пажљиво, смешећи се. Шабашкин чита:) „Да зна и остали свет, сви ловци што су и што ће их бити, како сам ја, Агатон Мироновић, лета господња хиљаду осам стотог, дне вторага фебруариј, ловио дивље вепрове. Било нас је ловаца јакоже древа у гори. Одвојим се од њих и ухватим заседу, веома добру, иза неке стене, више једне крушке дивљаке...

МУРОМСКИ:

Брже, брже, ено их се крећу!

ШАБАШКИН:

Шта? (Погледа на ону страну). И то још овамо! ... Да довршим брзо (чита брже): ... више једне крушке дивљаке. Мало постајох, кад ето ти једног зје-логолемог медведа, па хајд на крушку и поче, подобно човеку, јести дивљаке. Могах га ласно убити, али не хтедох; чекао сам вепра. Ето ти и вепра, па хајд' право под крушку и поче јести оне што су отпале. Нанишаним добро и опалим. Пушка пуче, вепар рикну, а медвед од стра паде с крушке те пред вепра.

Рањен вепар, мислећи зар да га је медвед ујео, јурну на медведа, распори га зубима, па оба онда падоше и после неколико тренутака липсаше. Тако вам ја једним метком уловим и вепра и медведа..." Но како вам се свиђа ова историја?

МУРОМСКИ:

Са свим ловачки! Али (гледајући у даљину) ево сељанака. Не пристоји се, да их навалице очекујемо. Удалимо се!

ШАБАШКИН:

Зар сад? Кад већ...

МУРОМСКИ:

Сад, сад. Одмах! Трофим!

ТРОФИМ (приђе ближе):

По заповести.

(Муромски замакне за гору.)

ШАБАШКИН (заста мало иза њега):

Идем, али ћемо се, по свој прилици, вратити благовремено, и то, ако је икако могућно без Муромскога ... дивна је, Боже, самоћа — само кад се у њој (гледа у даљину) случајно девојке налазе (замакне).

ТРОФИМ (лагано ходећ' за њима. И он погледује на исту страну):

Баш и ова господа по каткад! Једва дочеках да крену овамо — хајд! Хајде у ђавола! Како се виде, дивне! ... Такав лов! И баш сад? Оставити тако красну готовину, па пребијај ноге — за вересијом. (Непрестано гледећи на страну девојака, идући готово натрашке, замакну и он за гором.)

Појава 2

Лизавета и Наста, обе у сеоском оделу, прва носећи у руци котарицу. Ходе пажљиво, кораком непоузданим.

НАСТА:

Тако. Сад смо на месту. Господа одоше.

ЛИЗАВЕТА:

Је су ли већ далеко? Да се неће повратити?

НАСТА (гледећи за њима):

Измакоше далеко. Не бојте се!

ЛИЗАВЕТА:

Почиње ме хватати страх.

НАСТА:

Пи! Малодушност! Храбро, Лизавета Григоријевна. Чините као да тражите печурке! Тако. Сад, збогом!

ЛИЗАВЕТА:

Не, не! Још не! Да се не врати отац?

НАСТА:

Не бојте се! Одох за њима. Стражарићу. Спремите се! Тек што није ту — кажем вам, да сам га видеља иза оног брезика.

ЛИЗАВЕТА:

Још тренут само!

(Шушне на другој страни).

НАСТА:

Ево га! Држ'те с'! До виђења.

ЛИЗАВЕТА:

Чекај ме тамо код ограда!

НАСТА:

По заповести. Смирно! Ево Алексија (журно се удали).

ЛИЗАВЕТА:

Ох, Боже, како ми срце силно бије. Шта чиним ја? Је ли ово паметно? Да чује отац? Ја, баришна, сама у шуми! Не, не ... Зар да бегам? Да се Наста руга мојој малодушности? Назад је врло позно ... Како је красна шума на уранку, па росно цвеће, па птице, па овај мирис ... (У исти мах се чује снажно звиждање. Тргне се).

Појава 3

Алексије. Лизавета.

АЛЕКСИЈЕ (појави се, вичући):

Кастор! (Опази Лизавету) Охо! не бој се, драга моја! Викао сам пса!

ЛИЗАВЕТА (мало храбрије, али збуњено):

Извините... тако изненада...

АЛЕКСИЈЕ:

Буди мирна, дете моје; ми одма ћемо даље (Видевши је из ближе мало боље, чудећи се застане).

ЛИЗАВЕТА (још храбрије):

Али ако ваш пас...

АЛЕКСИЈЕ (прилазећи јој све ближе):

Он је тако миран, дете моје (за се): До врага, како је лепа! (гласно) Док сам ја уз вас, не бојте се!

ЛИЗАВЕТА (са свим прибрана):

Али кад поћете; како је зао насрнуће право на мене.

АЛЕКСИЈЕ (непрестано гледајући је):

Буди спокојна, са свим спокојна (за се): Каква је ово вила? (Гласно) Тако питому јагњад не напада мој верни Кастор. (За се) Дивна сељанка! (Гласно) Бојиш ли се још?

ЛИЗАВЕТА (срамежљиво):

Док си ти овде, не.

АЛЕКСИЈЕ:

Онда се не бој! Ако допустиш ићи ћу поред тебе, стопу у стопу.

ЛИЗАВЕТА (срамежљиво, погледавши га мало значајније):

Ако ти крати поћи заједно. Свак је господар своје воље, а пут је свачиј?

АЛЕКСИЈЕ:

Тако је. (За се): За оваким очима и на крај света! (Гласно) А шта си тражила по шуми?

ЛИЗАВЕТА:

Гљиве.

АЛЕКСИЈЕ:

Гљиве? Врло су ретке — време им је прошло.

ЛИЗАВЕТА:

Отац их радо једе.

АЛЕКСИЈЕ:

Отац? (за се) Сад ћемо дознати из чијег си гњезда, голубишчице — прекрасно дете! (гласно) Ја те и не питах: одакле си?

ЛИЗАВЕТА:

Из Прилучина.

АЛЕКСИЈЕ:

Из Прилучина? Прекрасно село. Како ти се зове отац?

ЛИЗАВЕТА (преда се, лукаво смешећи се):

Савелј Ковач.

АЛЕКСИЈЕ:

Савелј? (мислећи се)

ЛИЗАВЕТА:

А ко си ти?

АЛЕКСИЈЕ (расејано):

Ја?

ЛИЗАВЕТА:

Да ниси барин, или који од Тугиловских?

АЛЕКСИЈЕ:

Погодила си. Ја сам камердинер његовог високо-родија Ивана Петровића Берестова.

ЛИЗАВЕТА (погледавши га ђаволасто):

А да ти, случајно, не лажеш?

АЛЕКСИЈЕ (збуњено):

Ја? Како можеш и помислити?

ЛИЗАВЕТА (правећи се срдитом, преда се):

Мислим да сам баш она најглупља сеоска гушчица. (Погледав га слободније) Мене, мене није лако преварити. Ти си слагао.

АЛЕКСИЈЕ (још збуњеније):

Ја?...

ЛИЗАВЕТА:

Да, ти си лагао. Видим ја добро ко је преда мном: ти си барин.

АЛЕКСИЈЕ:

А по чему судиш да сам барин?

ЛИЗАВЕТА:

По чему — по свему...

АЛЕКСИЈЕ:

Али ипак...

ЛИЗАВЕТА:

Чудне ми муке разазнати слугу од господара.

АЛЕКСИЈЕ:

Па добро. Али, кажи ти мени, на прилику, по чему, по чему сам ја друкчији него други ловци?

ЛИЗАВЕТА:

По чему — рекох по свему. Ето какве су ти хаљине, па торба, па пушка, па шешир. Па онда и говориш мало друкчије...

АЛЕКСИЈЕ:

Друкчије? Ја говорим руски.

ЛИЗАВЕТА:

А ко каже татарски? Али између рускога и рускога, допустићеш, има мало и разлицице.

АЛЕКСИЈЕ:

Али ако не допустим?

ЛИЗАВЕТА:

Допустио или не, различица је ту. Ми, сељаци, одсецамо мало опорије, у вас господе свака речца звучније одлеже. Ви бирате, у нас је говор без избора; зар није тако?

АЛЕКСИЈЕ:

И није и јесте.

ЛИЗАВЕТА:

Ја велим јесте. Па онда (устежући се, срамежљиво)...

АЛЕКСИЈЕ:

Оћуткујеш? Сумњаш у мене или се бојиш?

ЛИЗАВЕТА:

И не сумњам и не бојим те се, али...

АЛЕКСИЈЕ:

П'онда шта ту цифрати се: говоримо братски. Ја сам Рус.

ЛИЗАВЕТА:

А ја сам, дабогме, Русиња.

АЛЕКСИЈЕ:

И тако сам ја твој брат.

ЛИЗАВЕТА:

А ја, дабогме твоја сестра.

АЛЕКСИЈЕ:

За то говоримо искрено.

ЛИЗАВЕТА:

Говоримо искрено. И искрено говорећи, ти имаш и господске руке.

АЛЕКСИЈЕ:

До душе не орем, али и твоје...

ЛИЗАВЕТА (Тргнув се мало, крије их полако): О мојима није реч. Па онда да ти мало и поласкам ... (лукаво смећећи се) Волиш ли, да ти се овда онда мало и поласка?

АЛЕКСИЈЕ:

Узмимо да волим.

ЛИЗАВЕТА:

Узмимо да волиш: ти си, то јест ти ниси само *лукави* лисац, него си и *лепи* лисац.

АЛЕКСИЈЕ (за се):

Евин језичић! (Гласно) А да ли ти, сестро моја, ниси каква препредена лисица? Пружи ми шапицу.

ЛИЗАВЕТА:

Охо!

АЛЕКСИЈЕ:

Да се рукујемо.

ЛИЗАВЕТА:

Прошћавајте, лепи барине, не иде.

АЛЕКСИЈЕ:

Онако као брат и сестра.

ЛИЗАВЕТА:

Брат не брат, не иде! Себи руку.

АЛЕКСИЈЕ (спуштајући руку):

Ти си сувише плашљива.

ЛИЗАВЕТА:

Како се узме.

АЛЕКСИЈЕ:

И строга.

ЛИЗАВЕТА (стидно):

А ви сте мушки врагови.

АЛЕКСИЈЕ (поћутавши мало, тронутијим тоном):
Чујеш ли девојко, ја бих те сад нешто, али озбиљно,
молио...

ЛИЗАВЕТА:

Озбиљно?

АЛЕКСИЈЕ:

Најозбиљније: пружи ми руку!

ЛИЗАВЕТА (мало колебајући се, за тим одлучно):

Ево ти руке, кад си баш салетио. Али пази!

АЛЕКСИЈЕ (стиснувши јој руку):

Како си добра, па лепа, па дражесна.

ЛИЗАВЕТА (кријући се рукавом):

Како умеш ласкати...

АЛЕКСИЈЕ:

Не ласкам, веруј ми, не ласкам. Ти си анђео ...
не могу ... морам ... (Покуша да је загрли).

ЛИЗАВЕТА:

Награ! (Строго и хладно) Ви сте се заборавили,
милостиви барине. Ја вас молим да чувате своју и
моју част.

АЛЕКСИЈЕ (изненадно и понижено): Моју част?

ЛИЗАВЕТА:

Ви сте хтели да будете брат; добро, али онда је
моја част — част ваше сестре. Није л' тако; говорите
барине?

АЛЕКСИЈЕ (збуњено):

Ја те поштујем, девојко, али ја те љубим.

ЛИЗАВЕТА:

Љубите? Ха, ха, ха! Та ово је тек први састанак.
Јесте ли чули, барине: ако желите да останемо добри
пријатељи, пазите да се више тако не заборављате.

АЛЕКСИЈЕ:

Гле, гле, гле (Прснув у смех) та ова баш чита као
из књиге. А где си се ти тако паметно школовала,
моја мудрице?

ЛИЗАВЕТА:

Мудрица, немудрица; пристојност никоме не шко-
ди.

АЛЕКСИЈЕ:

Охо, хо! Да ниси била на „воспитанију код Настењке, моје познанице, или у собарице ваше барине Лизавете? Ето како се шири у народ просвета!

ЛИЗАВЕТА (приметив да је испала из роле, поправља се):

А као зашто бих ја морала бити глупа и не просвећена? Зар ти мислиш, да никад нисам била у господарском конаку? Ој, ој, лепи соколе мој, свега сам се ја сита и нагледала и наслушала ... (тргнув се). Али, баш сам право дериште; имате право, барине, да ми се смејете ... Развргла с вама диване, торочем, а гљиве да ће Бог. Време је да се растајемо.

АЛЕКСИЈЕ:

Та сад смо се истом и састали, добра моја пријатељице.

ЛИЗАВЕТА:

Ви пођите на ову страну, а ја одох на другу. С Богом!

АЛЕКСИЈЕ (ухвативши је за руку):

Само једну реч. Не остављај ме тако брзо ... Како да ти кажем ... девојко ... душо моја ... Реци ми твоје име!

ЛИЗАВЕТА:

Акулина (Отима се) Пустите ме, барине; време је да одлазим ... Мој отац...

АЛЕКСИЈЕ:

Твој отац? Дајем ти реч Акулино, да ћу одмах потражити твога оца, Савеља Ковача.

ЛИЗАВЕТА (уплашено):

Шта рече?

АЛЕКСИЈЕ:

Велим да ћу се састати с твојим оцем, Савељем.

ЛИЗАВЕТА:

Састати ... с мојим оцем? Ни за живу главу!

АЛЕКСИЈЕ:

Зар сам ја тако страшан?

ЛИЗАВЕТА:

Рекох ни за живу главу! Ти не познајеш мога оца, Савеља; до зла Бога напрасит! Ако чује да сам с тобом говорила, па још сама, па у шуми, да видиш ружваја — испребијаће ме на мртво име!

АЛЕКСИЈЕ (узбуђено, чисто поплашено):

Али, ја морам ... ти ћеш опет, је ли ... доврага шта ми је? ... Гле, како ми задрхта рука — Акулина, добра моја Акулина, ти ћеш опет доћи, ... ти си добра, ти си паметна ... ти си права Рускиња ... ти си ... ох Боже како ми се врти у глави ... Је ли, драга Акулино, ми ћемо се опет видети?

ЛИЗАВЕТА:

Видети (смешећи се сумњиво) Хм!

АЛЕКСИЈЕ (жестоко):

Да, да, Акулино, ми се *морамо* видети! Реци ми, реци ми: кад ћу те опет видети?

ЛИЗАВЕТА:

Видети? ... То не иде баш тако лако ... али, можда ћу опет који пут овамо у гљиве.

АЛЕКСИЈЕ:

Опет, опет — ал' реци ми *кад*?

ЛИЗАВЕТА:

Кад? ... па, па ... можда и сутра?

АЛЕКСИЈЕ:

Сутра, зацело?

ЛИЗАВЕТА:

Зацело.

АЛЕКСИЈЕ:

Не срди се ако ти кажем: дај руку!

ЛИЗАВЕТА:

Не срдим се, и ево ти руке!

АЛЕКСИЈЕ:

Добра, лепа, слатка, најслађа моја Акулино, кад би само смео, сву бих те изљубио, изљубио, изљубио!

ЛИЗАВЕТА:

Дакле до виђења!

АЛЕКСИЈЕ:

Сутра, на овом истом месту?

ЛИЗАВЕТА:

На истом месту.

АЛЕКСИЈЕ:

У ово исто доба.

ЛИЗАВЕТА:

Тачно у ово доба.

АЛЕКСИЈЕ:

Али, чуј ме! Ти ме нећеш преварити?

ЛИЗАВЕТА:

Моја реч.

АЛЕКСИЈЕ:

Знам, знам, али ипак, лепа моја Акулино ... заку-
ни ми се!

ЛИЗАВЕТА:

Неверниче: (Дигнув руку у вис) Кунем ти се!
Доћи ћу! Збогом!

АЛЕКСИЈЕ:

Акулино!

ЛИЗАВЕТА:

Збогом! (Побегне; Алексије полети за њом и изгу-
би се у сумраку).

Појава 4

Шабашкин (појави се од друге стране у ловачком оделу).

ШАБАШКИН:

Склапати туђим удовицама инвентаријума, буда-
лаштина! Ломити ноге по лову, још гора лудост, па
још кад је срећа овако немилостива! Од јуче се не
скрашавам код куће; обиграсмо ја и Муромски десет
врста у околини — ни зечића! Право је казао мој
покојни дед: од ловаца нигде жалоснијих мученика.
Заклињао сам се толико пута раскрстити с тим бес-
последним занимањем — узалуд! Заигра ловачка тор-
ба, па просто те зачикава као несташна девојка! Ха,
да згодна панића, да одморимо мало ове мученике
(показујући ноге). Да благословене тишине — да ми
се душа моја смири ... Шта оно причах Григорију

Ивановићу (удари се прстом у чело). Све ти мораш избрбљати, Кирило, све. Шта се тебе тичу ловачка прикљученија, па још слободно прерађена и поправљена? (Утоне у мислима).

Појава 5

Шабашкин и Алексије.

(Алексије, замишљен од противне стране, ходи удубљен у мисли и у исти мах стане Кирилу на жуљ. Овај скочи, с изразом изненађења и бола. Докопав пушку викне): Стој шумска хавети (Познав Алексија понизно): А ви сте, високородни Алексије Ивановићу?

АЛЕКСИЈЕ (подигне главу равнодушно): Ја?

ШАБАШКИН:

Милостиви су господин ловили.

АЛЕКСИЈЕ (исто тако):

Јест.

ШАБАШКИН:

Одавна сте у шуми?

АЛЕКСИЈЕ:

Јест.

ШАБАШКИН:

Сами?

АЛЕКСИЈЕ:

Сам.

ШАБАШКИН:

Изволели, сте уловити, с дозвољењем, зеца?

АЛЕКСИЈЕ (Пориче махањем главе)

ШАБАШКИН:

Или какву радозналу лисицу?

АЛЕКСИЈЕ:

Не.

ШАБАШКИН:

Можда препелицу ...

АЛЕКСИЈЕ (Прекине га уздахом).

ШАБАШКИН (Прилазећи му ближе)

Милостиви господин изволели су уздахнути.

АЛЕКСИЈЕ (Тргнув се мало)

Ја?

ШАБАШКИН:

То јест, ако се ваше господство саглашава с мојим скромним мишљењем.

АЛЕКСИЈЕ:

Не саглашавам се (Усиљеном иронијом, смешећи се)

ШАБАШКИН:

Како је год по вољи вашем господству.

АЛЕКСИЈЕ (Мало разабравши се, љубазно)

Читали сте Езопа, Крилова?

ШАБАШКИН:

На служби Алексије Ивановићу.

АЛЕКСИЈЕ:

И басну о орлу, који пошао у лов ...

ШАБАШКИН:

Па сам био устрељен?

АЛЕКСИЈЕ:

Јејст — ја сам данас тај устрељени орао.

ШАБАШКИН (Слуша и гледа чудећи се)

Не разумем.

АЛЕКСИЈЕ:

Или ако хоћете кобац, како вам је по вољи.

ШАБАШКИН:

Ви ... устрељени? (Мери га и посматра. Напући усну).

Али што казао свети апостол Тома, док вам се прстом не такнем рана.

АЛЕКСИЈЕ:

Дотле ми нећете веровати: Вероваћете ... ходите ближе ... Слушајте?

ШАБАШКИН:

Слушам.

АЛЕКСИЈЕ:

Овога часа умаче ми једна лепа зверка.

ШАБАШКИН:

Веверица?

АЛЕКСИЈЕ (И не слушајући га)

Очи као звезде, осмех као зора!

ШАБАШКИН:

Аха, сигурно каква шумска нимфа?

АЛЕКСИЈЕ:

Коса као замршена свила, а оне мале ручице (Изненадно узвикне) Ха!

ШАБАШКИН (Ужасно се тргне устукне и подвикне): ... Ручице!..

АЛЕКСИЈЕ:

Ви одлазите често у Прилучин?

ШАБАШКИН (Бришући зној марамом, повраћајући се потпуно од страха) Ако вам није ништа противно — често.

АЛЕКСИЈЕ:

Познајете ли добро Ковача Савеља?

ШАБАШКИН:

Ковача Савеља? Знате, сви су ковачи гарави, на, колико се сећам, и Савељ је једна чаћава и гарава људурина.

АЛЕКСИЈЕ:

То ме се не тиче, више ме се тиче његова кћи —

ШАБАШКИН (С чуђењем): Његова кћи? ...

АЛЕКСИЈЕ (Усхићено):

Онај лепо анђео ...

ШАБАШКИН (Још с' већим чудом) Анђео?

АЛЕКСИЈЕ (Занесено):

Миришљава љубичица ...

ШАБАШКИН: (За се, с чудом):

Љубичица?!

АЛЕКСИЈЕ:

Коју милостиви Богови украсише најдивнијом красотом, а немилостиви, завидљиви Богови зарише у село, у ковачницу ...

ШАБАШКИН (За се):

Морао је нагазити ...

АЛЕКСИЈЕ (Нагло, оштрим гласом)

Кирило Герасимовићу!

ШАБАШКИН (Тргнув се)

Молим понизно?

АЛЕКСИЈЕ:

Ви сте прави анђео ...

ШАБАШКИН (за се, сумњајући) Анђео? Нека му је небо на помоћи!

АЛЕКСИЈЕ:

Вас шиље сам Бог.

ШАБАШКИН (с чуђењем)

Бог?

АЛЕКСИЈЕ:

Који је најзад одлучио да и ја будем срећан.

ШАБАШКИН (Преда се)

Тако је.

АЛЕКСИЈЕ:

А ја ћу вам вечито бити захвалан.

ШАБАШКИН (Зазирући)

Лепо, лепо.

АЛЕКСИЈЕ:

Оростите, ако сам вас можда кадгод и нехотице увредио!

ШАБАШКИН (Гледајући га са стране, подигнувши дланове)

Да вам опростим (за се) Не разумем ништа. (К њему) Праштам, Алексије Ивановићу, праштам; све проштено и Богом благословено!

АЛЕКСИЈЕ:

Хвала вам, Кирило Герасимовићу; хвала — ходите да вас пољубим — јест данас би пољубио цео свет. (Примиче се Кирилу. Кирило с очевидним зазирањем, одмиче).

ШАБАШКИН:

Ви сте и сувише милостиви (Отима се благо, али га Алексије пољуби. Одвојивши се од њега Кирило погледа у небо, махне главом и прекрсти се).

АЛЕКСИЈЕ:

А сад ми право кажите: познајете ли одавна Акулину?

ШАБАШКИН (Зачуђено):

Акулину — ћерку Савеља Ковача?

АЛЕКСИЈЕ (Усхићено):

Акулина! Какав миомир у мелодичним звүцима тога слатког имена!

ШАБАШКИН (за се):

Па овај зацело мисли на ону ковачеву ... До душе је девојка — девојка — хм! Зајапурила се као журчинак на оморини ... Право кажу стари филозофи: љубав је слепа.

АЛЕКСИЈЕ (Који се међутим занимао својом саваријом) Рекосте да је познајете?

ШАБАШКИН (Са сажалењем)

Познајем, господине Алексије, познајем.

АЛЕКСИЈЕ:

Лепа као Афродита.

ШАБАШКИН (Иронично)

Као Афродита (за се) Испод ковачнице.

АЛЕКСИЈЕ:

Хитра као Дијана!

ШАБАШКИН (Иронично)

Јест, као Дијана, сушта Дијана.

АЛЕКСИЈЕ:

Па како је само мудра!

ШАБАШКИН:

Мудра? (Прсне у смех) Јест, здраво мудра, страшно мудра, мудра као овај пан, на ком сте изволели седети.

АЛЕКСИЈЕ (Жестоко)

Шта кажете?

ШАБАШКИН:

Кажем, да је ваша дражесна Акулина јуне!

Шта, шта?! (Прилазећи му)

ШАБАШКИН (Поступно одмичући) Кажем, с допуштењем, да је један од нас двојице будала!

АЛЕКСИЈЕ: (Готово ван себе од љутине) будала?

ШАБАШКИН:

Јест будала, а сад дозволите да кажем с Богом и вама и вашој дражесној Афродити, Дијани, Акулини, Савељу Ковачу и његовоме величанственоме чекићу ... Ха, ха, ха! (Бацив брзо пушку на раме, побегне; Алексије за њим. Одмах се врати.)

Појава 6

АЛЕКСИЈЕ (сам)

Умаче ми пас. Чекај седробисвете, ниткове! питаћемо се за јуначко здравље. Гледај ти уље, како се осилила. Како се крио матори лис! Е, не дам ти да заведеш то анђеоско створење — не дам! Нећеш узабрати тога цветка, соколе, док је ових циви на пушци! Овамо другарице (Подигнући пушку на раме) Чудновато, да никад љубав не може проћи — без двобоја! (Звижне. Појави се слуга, који води ловачког пса.)

Појава 7

АЛЕКСИЈЕ и ПОВАР.

АЛЕКСИЈЕ:

Где си, Поваре?

ПОВАР:

Ево ме високородни господине.

АЛЕКСИЈЕ:

Време је да полазимо?

ПОВАР:

Па да полазимо.

АЛЕКСИЈЕ:

Виде ли куд оде Кирило Герасимовић?

ПОВАР:

Не могу служити.

АЛЕКСИЈЕ:

Па куд си, врага, гледао?

ПОВАР:

Право говорећи, ваше високородије, нисам никуд гледао (смеши се).

АЛЕКСИЈЕ:

Но, што се цериш тако?

ПОВАР:

Знате, ваше високородије, седео сам на пању, гледао кера и мислио: зашто ми је данас, кад овамо пођосмо, заиграло око?

АЛЕКСИЈЕ:

Ти, Поваре, остаћеш до века дете у памети.

ПОВАР:

Како год изволевате високородни господине ... али што да ми око заигра данас, и то баш кад с вашим високородијем у лов полазим?... Сећате ли се оне моје дебеле тетке, што нам је доносила пирошака. Кад смо се нас двојица — извините у детињству — играли тамо код старог рибњака?

АЛЕКСИЈЕ:

Познавао сам је; но, па шта?

ПОВАР:

Вели моја покојна тетка ... извините, говорила је докле је била жива ... Поваре, дете, моје, кад ти око заигра, знај да ћеш се тога дана радовати, или ти, или твој господар, или твој робени, ако не у првом оно у другом, ако не у другом оно у трећем колону, па чак тако све до твога осмог колена.

АЛЕКСИЈЕ (смешећи се задовољно)

Е гле ти на! И теби око да заигра; а зашто не мени? (Још задовољнијим смехом) Поваре, ти си угурсуз!

ПОВАР (И сам смејући се):

Како год желите изволевати.

(Пођу обадвојица. Хоче лагано. Одједанпут пресети се Алексије и нагло се врати).

АЛЕКСИЈЕ:

Поваре!

ПОВАР (Стане)

АЛЕКСИЈЕ:

Ходи ближе!

ПОВАР:

Како год желите.

АЛЕКСИЈЕ:

Тако. (Посматрајући на све стране, да нема ког. Узме га за руку и поведе напред). Ходи овамо! Реци ти мени, Поваре, што ћу те питати, али право да ми кажеш!

ПОВАР:

Право, ваше високородије.

АЛЕКСИЈЕ (с ироничним пребацавањем, смешећи)
Право?

ПОВАР:

Ја увек говорим суштину истину, ваша милости.

АЛЕКСИЈЕ (с пребацавањем)

И онда, кад те потераше због оног испребијаног
Јеврејина?

ПОВАР (Мало збуњено):

Како су ваша милост врло доброг памћења. Ка'
велим, Јевреји и нас варају ... Јест, господару, шта
ту тамо амо, варањем овде онда, али само — у
нужди! Знате, свето писмо каже: нужда закон мења.

АЛЕКСИЈЕ:

Доста! Говоримо тише. Ти пролазиш кроз Прилу-
чин?

ПОВАР:

Пролазим.

АЛЕКСИЈЕ:

И поред ковачнице?

ПОВАР:

И поред ковачнице и поред крчме ... Извините,
хоћу суштину истину ... у крчму и свраћам.

АЛЕКСИЈЕ:

Познајеш ли ти Ковача Савеља?

ПОВАР:

Као вашу милост .. и он сврће у крчму. Да про-
сти ваше високородије — љушти вотку, као да је
пун натучен сунђера.

АЛЕКСИЈЕ (Срдито)

Пије ли за твоје копејке? Шта те се тиче, дедаче,
пије ли ко или не!

ПОВАР:

Право велите ваша милости: која крштена душа
не пије!

АЛЕКСИЈЕ:

Дакле познајеш Савеља?

ПОВАР:

Познајем.

АЛЕКСИЈЕ:

Он има и кћер?

ПОВАР: (смеје се)

Хе, хе!

АЛЕКСИЈЕ:

Има лепо име? ...

ПОВАР (смеје се)

Хе, хе, хе!

АЛЕКСИЈЕ:

Акулина?

ПОВАР:

Да, да, Акулина, хе, хе, хе!

АЛЕКСИЈЕ:

Је ли лепа?

ПОВАР:

Лепа? Та! Као наша ...

АЛЕКСИЈЕ:

Шта, шта?

ПОВАР:

Образи оваки, руке оваке. (Све показује).

АЛЕКСИЈЕ (Зграњава се):

Шта, шта, шта?

ПОВАР:

Очи 'волике, уста 'волика! (Показујући од једног уха до другог) плећа ...

АЛЕКСИЈЕ (Згрануто)

Вуци се до врага, безобразни лупежу! док те сам убрзао овом кундачином! Хајд! Пошол! (Повар очисти с кером).

Појава 8

АЛЕКСИЈЕ (сам)

Право каже философија: није свет онакав као што изгледа нашим очима; свачије су очи мало другачије и сваки га друкчије види. И ти си, лепа моја

Акулино, савршен божији цветак, и ето ови кратковици и слеповици не могу својим несавршеним погледом да обухвате савршенство твоје лепоте. Али те видим ја, Акулино, моја лепа Акулино, Савеље нови оче мој, твој ће Алексије позлатити све твоје чекиће, па и наковањ, кад си умео однеговати такога анђела под благословеним кровом твоје три пут благословене ковачнице! (Заће за гору).

ТРЕЋИ ЧИН

Код Муромског. Соба у стилу рококо. Највећа елџанција, по енглески, а намештај као у почетку овог века, лево и десно врата.

Појава 1

ТРОФИМ и ЈЕГОР.

ЈЕГОР:

Ти си Трофим?

ТРОФИМ:

Јест.

ЈЕГОР:

А ја Јегор?

ТРОФИМ:

Јест.

ЈЕГОР:

И у служби код Григорија Ивановића Муромског?

ТРОФИМ:

У служби ...

ЈЕГОР:

И нас двојица, у кући Григорија Ивановића Муромскога, дочекујемо данас Ивана Петровића Берестова.

ТРОФИМ:

Њега главом.

ЈЕГОР:

И његова сина Алексија?

ТРОФИМ:

Тако је.

ЈЕГОР:

Непомирљиве непријатеље нашега господина?

ТРОФИМ:

Од вајкада!

ЈЕГОР:

Кажи ми право. Трофиме, је си ли икад могао то и помислити?

ТРОФИМ:

Е, баш право да ти кажем, никад!

ЈЕГОР:

И ја! Исто, дочекасмо. Право кажу: жива душа свашта дочека ... Али, чујеш ли ме, још ми цела та ствар нејасна, сумњива. Све се бојим какве обмане ... Ђавољега нокта.

ТРОФИМ:

Нема ту никаквих ђавољих ноката ...

ЈЕГОР:

Нема ... немој ти баш тако на сва уста! ... Знаш како свето писмо вели: Бог је свуда ... А куд год крочи Бог, тамо се и ђаво прикрада, да и он мало прокорболује. Јест, дабогме, после толико година, наједанпут их опет стегла љубав. Чудновато!

ТРОФИМ:

Ја не видим ту ништа чудновато.

ЈЕГОР:

Ништа чудновато ... А зашто, после толико година, да се господа баш сусретну у лову?

(Утрче цифрасто обучене Аниса и Њања)

Појава 2

Пређашњи. АНИСА и НАСТА.

А што сте се тако успролетале?

ЈЕГОР:

Као гуске пред кишу.

АНИСА

НАСТА

(Стану међу њих):

Радујемо се новим гостима.

ТРОФИМ:

А шта вас се баш тако тичу Берестовљеви?

АНИСА:

Али млади Алексије Ивановић.

НАСТА

Тако је леп ...

АНИСА:

Па љубазан ...

НАСТА

А ја волим ...

АНИСА:

И ја ...

ЈЕГОР (Љупив ногом)

Језик за зубе! Једете хлеб Муромскога, а хвалите Берестовљеве ... срамота!

АНИСА:

Па шта је тако страшно, казати да је господин Алексије леп ...

ТРОФИМ:

То се не пристоји ни милостивим госпођама баришњама, а камоли таквим ћуркама, као што сте ви.

АНИСА

НАСТА

(напућено):

А! (Почну се удаљавати у намери да што пораде, па тако и оду).

ЈЕГОР: (К Трофиму)

Јест, чудновато, после толико година, да се сукобе ... Господар је појахао своју бедевију, а ми за њим сви у кас ... Лепо, хладно јутро, најлепше ове јесени ... Прејездисмо све њиве, све садове, што их господар уреди.

ТРОФИМ (Иронично)

Све по енглески!

ЈЕГОР:

На жалост! ...

ТРОФИМ:

Ал' за то је већ три села (пирне низ десни длан)
Па онда?

ЈЕГОР:

А кад бисмо баш поред шуме опазисмо Ивана Петровића Берестова ... Кад га видех срце ми закуца (Опрезно, ближе Трофиму, с радосним лицем, тишим тоном). Прави Рус!

ТРОФИМ (Такође тише)

А не као овај наш вајни Енглеz ...

ЈЕГОР (Исто тако):

На њему козачки чекмен, оперважен лисичином ... па седи братац на коњу да ока не скинеш — прави Хетман!

ТРОФИМ (задовољно, заувија брк)

Ехе!

ЈЕГОР:

Стоји тако и чека да натрчи зец отуд из честара, по ком су надали вику његови хајкачи. Да је наш господин могао и помислити да ће наићи на Берестова, не би ни за живу главу тамо на ону страну ...

ТРОФИМ:

Могу мислити.

ЈЕГОР:

Сад већ немадне куд. Сусретоше се ни пушкометхода! Наш господар као васпитан Европљанин, пријаха ближе и учтиво га поздрави.

ТРОФИМ:

А Берестов?

ЈЕГОР:

Климну главом ... У истом тренутку из честара зец, а он и његови ловци покликнуше и, пустише керове, па у кас! Господарев коњ зазре, разигра се, оте се, а он, стари јахач, повлади му мало, бар да се што пре опрости несноснога суседа. Али јест ... свето писмо каже: враг не спава! Коњ дојури до некаквога незнанога јарка, трже у страну, а господар хоп! на смрзнуту ледину.

ТРОФИМ:

За то стари Петар има право, који увек говори:
благословен петак!

ЈЕГОР:

Сиромах Господар! Беше се доста јако убио. Кад то виде Иван Петровић дојури овамо и запита: да се није убио? Његови ловци приведоше коња, који се већ беше примирио, и сам својом руком поможе нашем господару да се поине у седло. Берестов га позове к себи, господар захвалан на пажњи. Шта је друго знао — пристане.

ТРОФИМ:

А јесу ли вас бар љуцки почастили?

ЈЕГОР:

И јела и вина до грла.

ТРОФИМ (Иронично)

А ла франк?

ЈЕГОР:

Све по руски! Сећаш ли се пирошака покојне баба Катруше.

ТРОФИМ (Жваће као да му је вода у устима)

ЈЕГОР:

Онако! ... Господар још не беше сасвим потаман; Ни помислити да се опет пење на коња. Иван Петровић понуди му своју тројку, али господар не седе пре док му Берестов не даде реч да ће као пријатељ сутра доћи к нама у Прилучин.

ТРОФИМ:

Заједно с господином Алексијем?

ЈЕГОР:

Заједно. И тако се сврши стара вражда.

ТРОФИМ:

Благодарећи нашој поплашеној кобили ... Али (тише) реци мени, Јегоре: зашто су њих двојица све до сада врчали један на другога?

ЈЕГОР:

Па да ти кажем Али ... (показујући прстом на усну) Ти си, Трофиме, мало човек и учеван.

ТРОФИМ (Увијајући брк с поласкања)

Шестопсалмије читам као воду!

ЈЕГОР:

Е, дакле; ти знаш шта је то „националиста“?

ТРОФИМ (Збуњено)

— Па да видиш ... баш ми се све причиња као да
и не знам.

ЈЕГОР:

А чуо си кад Кирило Герасимовић каже: „ја сам
космополита“.

ТРОФИМ (Таре се по челу, не би ли се сетио).

ЈЕГОР:

Е па онда ти је са свим јасно: Иван Петровић је
националиста, а наш господин космополита (На пољу
се чује топот коња. Јегор смешећи се збуњену Тро-
фиму, журно оде) Сад ти је све јасно!

Појава 3

ТРОФИМ (Сам не разбирајући се)

Националиста, космополита (Бије се у чело, па
онда обрће левим дланом лево десно. — По дужој
почивци).

Морам питати прикашчика. Биће то некаква поли-
тика! Штета што и мене не водите на границу, а
како сам бистре главе, куд камо бих данас био па-
метнији од Јегора. Али, шта ћете, коме Бог среће
није дао, ономе је ковач не сакова (Чује с поља:
„Овамо, овамо“, за тим лупа чизама.)

Појава 4

ЈЕГОР, ТРОФИМ и НИКИТА.

(Никита улази с две велике торбе, у големим чи-
змама, обучен са свим по руски. Спусти торбе, и
убезекнут гледа у салу, намештај, па онда Јегора и
Трофима).

ЈЕГОР:

Одведи Никиту у собу за Берестовљеве (Оде
журно).

НИКИТА: (После дуже паузе Трофиму) Па је ли у вас овако сваки дан?

ТРОФИМ:

Сваки дан.

НИКИТА:

Говорите ли овако к'о ми, по руски?

ТРОФИМ:

Како ко и како кад.

НИКИТА:

Како ко?

Учитељ Ришар француза, господар и Жаксонова енглезају, а ми остали као што је Бог казао.

НИКИТА:

А крстите л' се? (Прекрсти се).

ТРОФИМ:

Што се цркве тиче, бога ми слаби ревнитељи, а има нас од сваке руке.

НИКИТА:

Свашта, као у Русији ... А шта ради ваш господар по цео дан?

ТРОФИМ:

Чита новине.

НИКИТА:

А кад му се досади?

ТРОФИМ:

Опет чита.

НИКИТА:

А кад и то прочита?

ТРОФИМ:

Онда седне на другу столицу и опет чита.

НИКИТА:

Дурак! А шта ради њезино високородије?

ТРОФИМ:

Лизавета Григоријевна ради што хоће.

НИКИТА:

Самоволна?

ТРОФИМ:

Размажена јединица; будалаштиницама весели дан свога оца (Прође Мис Жаксон).

НИКИТА:

Ко је ова матора безбожница?

ТРОФИМ:

Жаксонова. Прави обрве, два пут преко године, чита библију и од дуга времена преклиње варварску Русију.

НИКИТА:

И за то добија?

ТРОФИМ:

2000 рубаља.

НИКИТА (Намршти обрве. Ту прође Ришар. — С презрењем).

А овај лутак?

ТРОФИМ:

Ришар.

НИКИТА:

Француз?

ТРОФИМ:

Учитељ француског језика за Лизавету Григоријевну.

НИКИТА:

Једе ли жабе?

ТРОФИМ:

Све што му се поднесе.

НИКИТА (С гнушањем)

Гадан човек! (Гледа са сваке стране ливреју. Трофиму са чуђењем и презирањем). Кажу ми, Бога ти! (вуче га напред, ближе к себи, потпише). Носиш ли ти то сваки дан?

ТРОФИМ:

Сваки дан.

НИКИТА (Напући усну и махне главом) И ту чупу на глави?

ТРОФИМ:

Пароку ...

НИКИТА (Ухватив га мало јаче, и дрмнувши му перчинић од зади) Да ти кажем нешто, али да добро утубиш.

ТРОФИМ (Гледа га доброћудно и радознано) Утубићу.

НИКИТА (Свечаним тоном):

Луд се са свећом не тражи!

ТРОФИМ (Доброћудно)

То нећу утубити.

НИКИТА:

Нећеш?

ТРОФИМ:

Јер нисам за то плаћен.

НИКИТА:

Да за шта си плаћен?

ТРОФИМ:

Да слушам ...

НИКИТА:

Да будем пајац ... Јеси ли чуо; свима вама треба молитва!

ТРОФИМ (смеје се)

НИКИТА:

А ову обесвећену кућу ваљало би на ново водицом окропити ... Швапске будале! (Узме пушке и торбе ловачке и удаљи се тешким ходом).

ТРОФИМ (Гледа за Никитом).

Право велиш, добра старино; да ми је обући мој негдашњи сарафан (уздахне).

Појава 5

ТРОФИМ, ЛИЗАВЕТА, НАСТА (обе улазе брзо)

ЛИЗАВЕТА (мало задувано)

Где си толико? Долазе.

НАСТА:

Већ?

ЛИЗАВЕТА:

Стари ловац Никита већ је ту ...

НАСТА:

Не брините се ... дочекаћемо их.

ЛИЗАВЕТА:

Дочекати? (уплашено) Али ...

НАСТА:

Не бојте се! ... (Погледа око себе пажљиво, видећ Трофима) Трофиме, брзо Никити чашу трешњевице, па га доведи овамо госпођици.

ЛИЗАВЕТА:

Добро га напој!

ТРОФИМ:

Не брините се ... Што се тога тиче ...

НАСТА:

Доста! ... Напред! ...

ТРОФИМ:

Идем, идем (Оде).

ЛИЗАВЕТА (Тише ухватила за руку Насту) Шта је?

НАСТА (Тише)

Све је у реду.

ЛИЗАВЕТА:

Нико те није опазио?

НАСТА:

Нико ...

ЛИЗАВЕТА (сумњиво)

Ипак ...

НАСТА:

Кажем: нико! Ишла сам све средом ливада, до брезика, а кроз шуму било ми је лако ... Обрнем се два три пут око себе, ... нигде никога! ... Као срна, отрчим кроз луг и за четврт сата стигнем до поште, ... (Насмехне се) до оног шупљег дрвета ... Док је на грани певао кос, ја завукох руку у пошту, и (стресе се) брр! као опарена извучем руку напоље ... сва сам се била најежила! ... Помислите само ... место писма извучем (стресе се) ... извучем великог зелембаћа! (Обе се стресу). Треснем га о траву, (ради све то рукама) обришем руку кецељом, па, шта сам знала, руку у шупљину. И гле — писмо господина Алексеја (покаже га). Докопам га што брже могах, ваше спустих унутра, па најбржим кораком кроз шум ... и ево ме.

ЛИЗАВЕТА (Стисне јој руку)

Много ти хвала, добра моја Насто.

НАСТА:

Читајте, а ја одох на стражу. (Отрчи, па на задњим вратима извирује напоље).

ЛИЗАВЕТА (Распечативши, побрже чита, Наста с радозналим лицем, и нехотице, долази све ближе и ближе).

„Мила моја Акулино! Гром! Ал' не бој се ништа! Ја сам научио да се вољи очиној мало и одупрем. Помисли само, наш сусед Муромски незгодно пао с' коња, ту се у пољу деси отац са својим ловцима. Не знам шта мом оцу би, оде те га подигну и на својим колима одведе у наш двор. Памет ми помркну кад их видех заједно! Све сам мислио доживети, али да се така два давнашња непријатеља возе на једним колима — ни сањао. Баш је никаква ова наша широка руска натура, која се брзо завада и мири. Па спреми се да чујеш још једно чудо ...

НАСТА (Прекиде је)

Чудо?

ЛИЗАВЕТА:

„Чак се наспело моме оцу да ме и жени“. (Уплашено) ... Жени! (Испусти писмо).

НАСТА (Подигне и настави):

„И помисли с киме“ (Лизавета се приближи и упре очи уплашено и гневно) С Лизаветом Григоријевном, јединицом Григорија Ивановића Муромскога“ ... Паметан старац!

ЛИЗАВЕТА (Насмехнув се, одахне)

... Читај даље! Не могу да се држим на ногама. (Седне).

НАСТА (Чита):

„Али буди спокојна, моја лепа Акулино. Знам ја исувише добро Лизавету Григоријевну, ту нашепурену кокету“ ... (зловолно) блебетало! ... (Кроз зубе) Да и не читам даље, госпоћице.

ЛИЗАВЕТА:

Даље, даље, само даље!

НАСТА (Чита)

„Пре бих се дао бацити у Волгу, него што бих своје руке пружиио тој бенастој каћиперци, која са

њезиним оцем, тим одвратним енглеским мајмуном, просто обесвећава нашу свету земљу. Кад би све на свету Рускиње помрле, па остала само она једна једина, и онда бих пре Печуску лавру, него што бих се сробавао са тим одродима“ ... Нисам мислила да Алексције Ивановић могу бити тако опор!

ЛИЗАВЕТА (Мирно):

Није то опорост, добра Насто. То је са свим нешто друго ... Баш за то га, можда, тако ужасно и волим, што толико напада на ову англomанију мога оца ... Даље, даље! ...

НАСТА (Наставља):

„Идем, Акулино, идем одважно; Идем да посма-трам, да исмевам, и да презирем. Ти чекај и уживај у мом триумфу. А кад се вратим, дојездићу у шумицу, и у оној заклоњеној самоћи причаћу ти много о данашњем жртвоприношенију. А сад за горку ча-шу ... до виђења! Пази да се не загрцнеш од по-плаве мојих пољубаца, твој и само твој — Алекси-је“... (Готово ван себе). Све је покварио; право ка-же Симон Андрејић: све је зло на свету што људи научише слова писати.

ЛИЗАВЕТА:

Како се узме Насто. Симон Андрејић нема у све-му право. Други кажу, да је више зла од речи него од писма. Надајмо се, Бог је добар! Ти, чујеш ли ме, добро да се држиш! Пожурни се, да довршиш твоју тоалету; кажем ти још једном!

НАСТА:

Не брините се Лизавета Григоријевна, тачно по програму. (Оде).

Појава 6

ЛИЗАВЕТА (Сама).

Тачно по програму. Ако наш план пропадне; ако ме он позна? Његово око — тога се, тога највише бојим. Храбро, храбро у напред! Читала сам негде: мушко око види најситнију ситницу, али на нама,

госпођицама, често не виде махне и од најкрупнијих крупније. Да није тога дана божјег, узалуд би била сва женска кокетерија.

Појава 7

ЛИЗАВЕТА и МУРОМСКИ.

Муромски (који се појави на левим вратима и стане. Чувши последњу реч). Кокетерија? Дакле моја драга мис Лизавета већ тако слободно говори тако замашан термин? Бун жур, драга моја кћери!

ЛИЗАВЕТА (Прибе му, он је пољуби у чело. Она журно) Бон жур, драги папа! А знате ли да су Берестовљеви већ ту?

МУРОМСКИ:

Журимо се пред њих! Чујеш дете моје, само мудро и смотрено! Твоју руку (Нуди јој руку).

ЛИЗАВЕТА:

Не драги папа (Говорећи све журније и журније) Похитајте ви, а ја одох да се мало наместим. Тек не могу у овако домаћој хаљини. Док длан о длан, готова; и одмах сам ту.

МУРОМСКИ:

Твоју слободну вољу, Беси, никад нисам ограничавао, али дозволићеш ...

ЛИЗАВЕТА:

Време тако кратко, да се не може ништа дозвољавати. Брзо, брзо (упућује га задњим вратима. При самом изласку, тргне га опет напред, па мало свечанијим тоном). Отац!

МУРОМСКИ:

Кћери моја ...

ЛИЗАВЕТА:

Дали сте ми реч?

МУРОМСКИ:

Пошто ми и ти даде реч, да нећеш никакву буда-лаштину.

ЛИЗАВЕТА:

Ох то не. Ипак — било шта било — ви сте мој добри папа, ви се нећете срдити? ...

МУРОМСКИ (Нежно, али мало с афектовањем):
Ја да се срдим, на тебе?

ЛИЗАВЕТА:

Дошла како му драго? ...

МУРОМСКИ:

Али тек ...

ЛИЗАВЕТА:

Представила се како му драго, ти ћеш се чинити невестом.

МУРОМСКИ (смешећи се)

Баш кад тако желиш ...

ЛИЗАВЕТА:

Никаква знака ни задовољства ни незадовољства.

МУРОМСКИ (Мазећи је)

Моја лепа бубице, опет каква дрска будалаштиница! (Смејући се) Добро, добро, пристајем.

Појава 8

Пређашњи. ТРОФИМ, КИРИЛО ГЕРАСИМОВИЋ ШАБАШКИН.

ТРОФИМ (Пријављује)

Кирило Герасимовић Шабашкин.

ШАБАШКИН (Улазећи клања се). Ваш свагдашњи понизан слуга.

МУРОМСКИ:

А центлмен Кирило.

ЛИЗАВЕТА:

Добро сте нам дошли.

ШАБАШКИН (Клањајући се Лизавети) Дозволите да вам пољубим руку.

ЛИЗАВЕТА:

Увек тако галантни ...

МУРОМСКИ:

И најљиви.

ШАБАШКИН (Вртећи се према обадвома) Ви знате мој предузимљив дух, моја тројка, коњи (Показује рукама да су крилати) — просто летим — вихор! Чух за епохалну новост! Ви, Берестовљеви, помирење, слава, торжанство! Прекрасно! Да сам икад у животу плакао, сад бих се послужио сузама радости. Дозволите да вам најпонижније честитам.

МУРОМСКИ: (Снисходећи пружи му руку, коју он врло обазриво дотакне) Ви сте наш добри сусед.

ШАБАШКИН:

И снисходљиво саизволите — пријатељ. Свагда велим и говорим: Григорије су Ивановић светило губерније, Европа, цивилизација (Ласкаво, кокетно) и Лизавета Григоријевна у степама наше благословене Русије — Звезда!

ЛИЗАВЕТА (Опорије)

Зар вам нисам већ једном забранила да ми ласкате?

ШАБАШКИН:

Ласка је парфим који увек годи. Ви мало одбите, ако сам прегонио. Поправићу се.

ЛИЗАВЕТА:

И то одмах.

ШАБАШКИН:

Како вам је по вољи.

ТРОФИМ:

Њихова господства Иван Берестов и господин Алексје већ су ушли у трем.

МУРОМСКИ:

Похитајмо! (Оде ипак одмереним ходом).

ЛИЗАВЕТА (Ухавати Кирила и поведе на страну) Хоћу да ми се данас добро владате. Јесте ли ме разумели добро!

ШАБАШКИН:

Тачно по вашој милостивој жељи.

ЛИЗАВЕТА:

И заповести.

ШАБАШКИН (Поклони се иронично) Понизан слуга.

ЛИЗАВЕТА (Поверљиво):

Ја мрзим Берестовљеве.

ШАБАШКИН:

А?

ЛИЗАВЕТА:

Мрзим их, велим, мрзим све!

ШАБАШКИН:

А господин Алекс ...

ЛИЗАВЕТА:

И њега.

ШАБАШКИН:

А ја мишљах ...

ЛИЗАВЕТА:

А шта сте мислили? Ви немате ништа да мислите.

ШАБАШКИН:

Опростите! (Клања се)

ЛИЗАВЕТА:

Опрштено ... али чујте! Кад бѣдсмо били за стол-
лом, узмите се на ум!

ШАБАШКИН:

Само ћу мислити?

ЛИЗАВЕТА (љутиго)

Шта ћете мислити?

ШАБАШКИН:

Јест, желим да чујем шта ћу мислити.

ЛИЗАВЕТА:

Маслићете да не треба ништа да мислите, него да
пазите да ме заклањате од господина Алексија.

ШАБАШКИН:

Да бѣдем ограда.

ЛИЗАВЕТА:

Зид.

ШАБАШКИН (Смешећи се)

Шпански?

ЛИЗАВЕТА:

Који се покреће према мојој потреби.

ШАБАШКИН (Потврђујући)

Према потреби.

ЛИЗАВЕТА:

Утврђено.

ШАБАШКИН:

И закључено.

ЛИЗАВЕТА (Брзо бегајући)

До виђења!

ШАБАШКИН:

До виђења! (Сам, за се) Настају важни догађаји. Постајем сваки дан све потребнији члан нашега друштва. Али, брзо ми ваља хватати позицију. Одох да се мало ујладим (Оде).

Појава 9

ИВАН ПЕТРОВИЋ БЕРЕСТОВ, АЛЕКСИЈЕ ИВАНОВИЋ. ГРИГОРИЈЕ ИВАНОВИЋ МУРОМСКИ.

БЕРЕСТОВ (Улазећи)

Да ти право кажем Григорије Ивановићу; твоје ми се баште ни мало не допадају! (Гледећи му у лице). А шта ће онолике пүсте кривүдаве стазе, па цвеће све сам божи локвањ, па (опазив собу и њезин намештај, устави се зачуђен; после дужег посматрања махне главом и осече). Драго ми је поздравити те у твојем дому. (Штап и шешир прихвати му слуга. Видев слугу у ливреји, опет се мало тргне).

МУРОМСКИ:

Сматрам за особиту част што тако одлична госта као што сте ви, Иване Петровићу ...

БЕРЕСТОВ (Прекинувши га)

Остави брата част и одличније!

МУРОМСКИ:

Зар тако узвишеног госта? ...

БЕРЕСТОВ:

Ја, узвишен гост? ...

МУРОМСКИ:

Ја сам ипак сретан.

БЕРЕСТОВ (Прекинувши га):

То ћемо истом видети ... Јеси ли ме чуо ... говори ти мени, брате, просто руски, као што је прост и клот овај плисови сүртук на мени ...

АЛЕКСИЈЕ (С мало пребацивања)

Отац!

БЕРЕСТОВ:

Кад ја говорим, не трпим да и петлићи кукуричу!
... Видиш Григорије Ивановићу ово fino сукно —
домаћи производ.

МУРОМСКИ (Ласкаво)

А, прекрасно ...

БЕРЕСТОВ:

Па кад је прекрасно, онда треба да га сваки по-
штен Рус ...

АЛЕКСИЈЕ:

Отац!

БЕРЕСТОВ:

Рекох ти да не трпим (пресече га очима. Алексије
окрене очи на другу страну) Чујеш ли ме Григорије
Ивановићу, боље да баталиш све те твоје енглеске
вртове, па да подигнеш фабрику за сукно од домаће
вуне!

МУРОМСКИ (Љубазно)

Ал' кад волим цвеће.

БЕРЕСТОВ:

Свршен човек па воли цвеће. Нећеш се срдити
кад ти отворено кажем? ...

АЛЕКСИЈЕ: (Узнемирен на месту, хтео би да му
примети, али једва што изговори) От...

БЕРЕСТОВ: (Лупнув, али не јако, ногом о тле)
Опет? ... (К МУРОМСКОМ)

Хтедох ти казати: цвет је за жене, а не за овако
бркате старце као ја и ти ... (упре поглед у њега;
после дуже паузе). Та ти море још ниси ни оседео
... а ја? Бога ми мени шездесета, а теби? ...

БЕРЕСТОВ:

Две године млађи ... то врло добро знам ... да-
кле, педесет осма! ... Е, знаш, руска зима не зна за
шалу, па падне иње на брк, а за границом опет пуно
ђавоље помаде ... (очевидно мирише) Прекрасно ми-
рише у овом твоме вертепу.

МУРОМСКИ:

Како ти се допадају моје собе?

БЕРЕСТОВ:

Хм! ...

АЛЕКСИЈЕ:

Прекрасно намештени салони.

БЕРЕСТОВ:

Хм ... салони.

АЛЕКСИЈЕ:

Па намештај пун укуса.

БЕРЕСТОВ:

Гледај ти мога Петрограђанина, једва дочекао да мало чепне по овом паркету ...

МУРОМСКИ (Поносно)

Донесеном из шкотских шума.

БЕРЕСТОВ:

Доносити шкотску шуму у Русију, која се не види из шуме ... ха, ха, ха!

АЛЕКСИЈЕ:

Оче! ...

МУРОМСКИ:

Али израда.

БЕРЕСТОВ:

Добро, добро, ти си исповртио рубље ... Бога ти, право ми кажи: колико те је стала та лудорија?

АЛЕКСИЈЕ:

Оче! ...

БЕРЕСТОВ:

Језик! ...

МУРОМСКИ:

Мој је укус тако изискивао, па тако и учиних. Свако по своје фазону ...

БЕРЕСТОВ:

Та но, но! Говоримо само ... У осталом, боље би било да си за тај новац подигао фабрику ...

АЛЕКСИЈЕ:

Отац је завео фабрику за сукно.

МУРОМСКИ:

Тако? (Иронично) фабричар!

БЕРЕСТОВ:

Јест, руски фабричар! Никаква спекулација!

АЛЕКСИЈЕ:

Просто подизање домаће индустрије ...

БЕРЕСТОВ (Задовољно)

Најпааметнија што чух вечерас од тебе ... Јест, помажем индустрију свога народа.

МУРОМСКИ (Иронично) а хоће л' ти народ за то бити захвалан?

БЕРЕСТОВ:

Народ? Захвалност? Кад бих могао и замислити да сам тога ради подигао оне големе димњаке одмах бих их порушио. Подигао сам их, јер знам да је то на опште добро, а што је опште и моје је ... Сам себи тек не могу захваљивати. (Пипа се по цепу). Моје новине?

АЛЕКСИЈЕ:

Остадоше на столу.

БЕРЕСТОВ:

Е де, де (Срдито) Где су нам биле очи?

МУРОМСКИ (Показује на сто с новинама). Ако је угодно?

БЕРЕСТОВ:

Молим најновији број.

МУРОМСКИ (Дода му новине).

Ако имате вољу, могу вам превести најновије вести из „Тајмса“.

БЕРЕСТОВ:

Шта, „Тајмса“! (Погледа на новине у рукама). „Санктпетербуршке вједомости“! (враћа) Благодарим; ја читам само „Сенатске вједомости“

МУРОМСКИ:

Жао ми је што ...

БЕРЕСТОВ:

Ништа, ништа ... Никита!

НИКИТА (Уђе и поклони се).

БЕРЕСТОВ:

Кола! Кући! Новине!

НИКИТА:

По заповести, ваша милости (Поклони се и удаљи).

БЕРЕСТОВ:

Не ваља се навићи пушити, пити ракију и читати новине.

МУРОМСКИ:

Ја не могу да живим без журналистике.

АЛЕКСИЈЕ:

Имате ли ...

МУРОМСКИ (Пружи му са стола)Најновије издање.

БЕРЕСТОВ:

Французи? И овај мој! Сам Француз у православној Русији! Баш је Бунапарта био магарац; дигао толике легије у сред зиме те страдаше лудо. Половину силних милијуна да је уложио у књиге, па би ови наши руски Французи мирно унели у Русију целу Француску!

АЛЕКСИЈЕ:

Отац!

БЕРЕСТОВ: (С подсмехом)

Какав отац; реци петроградски: мон пер! Мајмуни!

АЛЕКСИЈЕ:

Шта ћете; да знате француски...

БЕРЕСТОВ:

Па што бих, де! (Показује устима: да би пљунуо, и ногом: да би згазио).

АЛЕКСИЈЕ:

Али, дозволићете...

БЕРЕСТОВ:

Пунктум! Кад Французи почну руски и ја ћу француски ... До врага, пријатељу (Обрнувши се Муромскоме) с иноверцима и иноплеменицима! (Пружи му руку). Ипак ми је мило, што сам у твом дому. Кад је теби по вољи, и мени је. Ходи да се после толико година, као негдашњи другови, опет загрлимо (загрле се срдечно).

АЛЕКСИЈЕ (за цело то време Алексије је био узнемирен, гледао час у једна час у друга врата, па се, силом, чинио равнодушним. Слуга отвори лева

двокрилна врата. Мислећи да је Лизавета, Алексије да лицу и положају још више извештачену мирноћу).

Појава 10

Пребашњи. На отворена врата улазе: Мис Жаксонова, Ришар, Кирило Герасимовић Шабашкин.

МИС ЖАКСОН. (Са седим вितिцама, суха, стара уседелица, лика старога. Мало набелљена, хаљине кокетно намештене. Поносита, управо надувена женска. Алексије, опазивши је, изненађен, тргне се. Ришар сухоњав, у фраку, тесним панталонама и исеченим ципелама са пребицом и шепутом. Угикљива, али ипак доста укочена држања).

МУРОМСКИ (приказује Жаксонову):

Мис Жаксон.

БЕРЕСТОВ (мало се придигне и неспретно поклони, не гледајући је, више на страну): Драго нам је. МУРОМСКИ (Жаксоновој):

Џентлмен Иван Петровић ... џентлмен Алексије Ивановић...

БЕРЕСТОВ (прекидајући га):

Руси ... и ништа више. (За се) Где нађе ову отргану чапљу?

МУРОМСКИ (приказујући Ришара): Мосје Ришар.

БЕРЕСТОВ (гледну Ришара попреко; поклони се као пре; за се): Прави кобац! (Обративши се Кирилу): А, ви овде? ... Без шале, шта ради Марија Андрејевна?

ШАБАШКИН:

О ... сирота удовица.

БЕРЕСТОВ:

Бога ми се пролепшала и подмладила!

АЛЕКСИЈЕ:

Отац! ... (Па настави нем говор са Жаксоновом. Све, узбуђен, погледа на врата).

БЕРЕСТОВ:

Па, зар није тако, Кирило Герасимовићу? Јесте ли већ склопили инвентаријум блаженопочившега Петра Андрејића? ... (Доброћудно). Јесте ли чули: ви ми нешто много облећете око те богате, а тако сироте...

Појава 11

Пребашњи. Лизавета, Наста, Аниса.

Лева врата отворе се и слуга се дубоко поклони. Алексије брже боље седне и начини равнодушан. Лизавета се појави на прагу. Сви од чуда изненађени скочише.

МУРОМСКИ (зачуђено):

Но ... Беси?

БЕРЕСТОВ (за се):

Шта је опет ово?

АЛЕКСИЈЕ (изненађен, тргнув се): Брр! (Скочи на ноге).

ЖАКСОНОВА (полугласно):

Мај год!

РИШАР:

Монструм!

ШАБАШКИН:

Господе, помилуј!

(Сви изговоре ово брзо).

ЛИЗАВЕТА (поклони се достојанствено; тако и Аниса и Наста. Обучена у одело из почетка овога века, врло драстично. Косе увитичене чудновато. Лизавета набељена прахом, намазане усне црвеном помадом, два младежа велика вештачка. Маше великом лепезом).

МУРОМСКИ (приказује кћер):

Лизавета Григоријевна.

ЛИЗАВЕТА (поклони се круто).

БЕРЕСТОВ (такође се поклони):

Драго ми је.

АЛЕКСИЈЕ (безвољно приђе руци. Пољубивши је, за се):

Лепа ручица; дркће!

ЛИЗАВЕТА:

Ми се врло радујемо (оцу, који је и срдит и готов да прсне у смех) N'est pas, папа? (Седа тако, да је Алексије гледа с профила). Па господине Алексије, ми смо се као деца заједно играли, памтите ли то?

АЛЕКСИЈЕ (немарно, одсечно):

Не памтим.

БЕРЕСТОВ:

Ехе, како да не памтите; кад сам вам оно обадвома хтео осећи уши, што сте били керове.

ЛИЗАВЕТА (напући се мало):

БЕРЕСТОВ:

Мрштили се ви или не, тако је било (Муромском) Је л' тако, пријатељу?

МУРОМСКИ:

Несташна деца ... безазлена невиност детињства...

БЕРЕСТОВ (пресече му реч):

Хм, па зар сам ја казао да деца нису невина?

МУРОМСКИ:

Молим (фино се смеши и тражи повода да не мора даље говорити).

ШАБАШКИН:

Те како невина; деца су анђели.

БЕРЕСТОВ:

Где сад овога ... Па госпођа Лизавета, како вам се допада на селу?

ЛИЗАВЕТА:

Никако.

БЕРЕСТОВ:

Е да?

ЛИЗАВЕТА:

Досадно.

БЕРЕСТОВ:

А мис, а мосје?

ЛИЗАВЕТА:

Ипак мис није Лондон, а мосје Париз (Ови се обоје намрште и узајамно погледе).

БЕРЕСТОВ:

А видите ја... ја никад не бих прекорачио руских граница...

МУРОМСКИ:

Ни у ком случају?

БЕРЕСТОВ:

Мањ да заповеди цар ... (Лизавети) Видите овог мога дерана (показује на Алексија) и ово је пола ја, пола моја покојна ... Да, да, и моја жена, простићете, исто као ви...

АЛЕКСИЈЕ:

Отац!...

БЕРЕСТОВ:

Само да је за границом ... а овај мој „столоначелник“ до душе не јагми тако далеко, он је с мањњим задовољан, да му је само Петроград.

АЛЕКСИЈЕ:

Јест, ја волим Петроград.

ЛИЗАВЕТА:

А ја не ... а ви Кириле Герасимовићу?

КИРИЛО:

Ја, ја, и ја не ... ја волим Москву.

АЛЕКСИЈЕ:

Какав географски укус! (Почне се загледати у Лизавету, на дани знак Кирило као нехотице стане тако да је мало заклони).

КИРИЛО:

Што се укуса тиче, право су казали: колико глава, толико и капа. Видите ја, погледајте ме ... извините (окренувши се кругом) што узимам слободу свраћати вашу пажњу на моју маленкост ... признање које ћу, поред све моје признате ћутљивости, ипак отворено исповедити није тако важно, али ипак баца један зрачак на питање укуса. Ствар је са свим проста ... умешена од земље па испечена ... оно што се зове црепни суд ... дакле једна шољица...

ЛИЗАВЕТА:

Интересантно...

РИШАР

ЖАКСОНОВА

(мрште се).

ШАБАШКИН:

И кад је та тако незнатна ствар празна, да је не видим, а кад је пуна топлога чаја, е, онда бих је, по каткад...

БЕРЕСТОВ:

Прогутао! ... (Смеје се) Добро си избацио! Кажите ми право Кириле Герасимовићу, кад тако волите Москву, волите ли и овај западни намештај — а?

ШАБАШКИН (Заклањајући Лизавету, на дани знак од ње, која примети да се у њу загледа Алексције). Како да вам кажем ... доиста, узели како му драго, ја сам савршени националиста, ипак, признати се мора, ово је право јевропејски!

МУРОМСКИ (С мало величања):

Рококо! Стил, који се јако одликује...

ЛИЗАВЕТА:

Од наших крутих и одвратних цртарија (Маше кокетно великом лепезом и жмиркајући гледа у Алексија).

АЛЕКСИЈЕ (Мотрећи је презриво):

И наши су украси довољно леви, само кад их разумемо и љубимо...

ЛИЗАВЕТА (С мало величања):

Жао ми је што их не разумем, па, наравно, и не љубим.

ШАБАШКИН:

Опет ствар укуса ... видите ја ... изволите ме погледати ... од главе до пете Рус ... ипак...

АЛЕКСИЈЕ (Не обраћајући пажњу на говор Кирилов):

Читате ли радо, ако је дозвољено?...

ЛИЗАВЕТА:

Не ... ја се најрадије делектирам француском лектиром. (Маше лепезом заваљујући главу мазном). Папа, још ми ниси вратио мога Русоа.

ШАБАШКИН (важно):

Русоа! Култура!

МУРОМСКИ (збуњено):

Русоа ... твога Русоа (Домишља се) ... да, да, знам...

ЛИЗАВЕТА (С багателисањем):

Руски писци тако су ... је л' те Кирило Герасимовићу?

ШАБАШКИН (Не зна како да каже):

Тако је Лизавета Григоријевна...

АЛЕКСИЈЕ:

И ви сте ми Рус!

ШАБАШКИН:

Јест ... да ... имате право Алексије Ивановићу ... француски (мршти се, а Ришар га пресече очима) ... глатко, мило, звучно, звонко ... с дозвољењем Лизавета Григоријевна ... само се чита!

БЕРЕСТОВ (који се међутим карта за другим столом с Муромским). Па шта се онда вама допада у нашој Русији?

ЛИЗАВЕТА (Намерно, па опет жмурећи, а изазивачки гледне у Алексија):

Ништа.

БЕРЕСТОВ (Уставши се у игри и дигнувши главу):

Ништа?

ЛИЗАВЕТА:

Поправљам се; има по нешто и што волим...

БЕРЕСТОВ:

А то је...

ЛИЗАВЕТА:

Све оно што је странско...

БЕРЕСТОВ (Бази карте и скочи).

Не иде ми карта!...

АЛЕКСИЈЕ (Дигне се са столице, за се): Гад!

МУРОМСКИ:

Али ипак, ћери, (Не зна како да ублажи одлучан говор Лизаветин) ... до душе француска је књижевност поштовања достојна (Тражи какав згодан израз, али га не налази).

ЛИЗАВЕТА:

За то ја дишем француски (Ришар се дује с поносом, гледајући победоносно у госте; Мис Жаксонова се мрштити) а мој отац и душом и телом — Енглеz! (Жаксонова победоносно, Ришар с негодовањем).

БЕРЕСТОВ (Мало гневно, оштро): Кад Енглеz буде Рус, онда ће и он бити Енглеz (Алексију) Да сам те оставио тамо у Петрограду, и ти би данас био француски пајац, као ... (Тргне се) као што је Кирило Герасимовић руски пајац...

ШАБАШКИН (С негодовањем, спреман да протестује):

Молим...

БЕРЕСТОВ:

На част вам и без молбе! ... Збиља Кирило Герасимовићу, видите, да ми донеше своје новине...

ШАБАШКИН:

Овај час. (Удаљује се, клањајући се Лизавети, која климне главом намештена величанствено).

БЕРЕСТОВ:

Ако дозволите, да видим остале ваше одаје.

МУРОМСКИ:

С највећим задовољством.

БЕРЕСТОВ (Полазећи, ухвати, напред Алексија на страну. Њих двоје за се).

Но?

АЛЕКСИЈЕ (Претворно):

Како водите ви?

БЕРЕСТОВ (Обазриво):

Ручак, па (Показује руком да се бега).

АЛЕКСИЈЕ (Претворно):

А просидба?

БЕРЕСТОВ:

Бут! Далеко јој лепа кућа ... ово је пропаст Русије...

АЛЕКСИЈЕ:

Како год заповедате.

БЕРЕСТОВ:

Јест. Ја тако заповедам!

АЛЕКСИЈЕ (Радосно):

Ви сте најбољи отац на свету.

БЕРЕСТОВ (Муромском, који је дотле немо говорио са Жаксоновом, која је, говорећи, час по, с чуђењем, гледала у Лизавету. Ова у пређашњем положају, жмирка и маше лезезом). Дакле, да пођемо...

МУРОМСКИ:

Извол'те ... господин' Алексије Ивановић међу тим (Да му знак да остане код Лизавете. Одү.)

АЛЕКСИЈЕ (оставши иза њих, стане близу врата, иза леђа Лизаветиних, гледа је и гледа, па онда, готово с презирањем, нагло оде за родитељима, рекав за се). И то сам, по заповести очиној; требао узети ја. (Оде нагло, без извињавања).

ЛИЗАВЕТА:

(Погледа је ли отишао. Удари у највећи смех и скаче по соби). Врло добро, врло добро! (Окрене у ковитлац Кирила, који се у тај мах беше вратио с новинама). Слатки Кириле Герасимовићу, ви сте кра-сан човек! (Настављајући смех). Ходи да те пољубим моја драга Њања ... Пљескај ми! Могу одмах потражити ангажман у француској комедији! ... Та то је изврсно — није ме познао! (Падне у наслоњачу и смеје се грохотом. Око ње стоје, у чудним позитур-ама, Жаксонова, Ришар, Кирило, Наста, а иза њих ливреисане слуге, који су дошли с Настом).

ЗАВЕСА ПАДА

ЧЕТВРТИ ЧИН

Соба рускога властелина, на пољском добру, с почетка овога века. Намерно је намештена што више народски.

Појава 1

Берестов и Никита.

БЕРЕСТОВ (Седећи за столом и записујући, Никити, који пред њим стоји):

Дакле за коња смо дали — колико?

НИКИТА:

За кога коња изволевате питати?

БЕРЕСТОВ:

Па што си га прошле недеље узео за фабрику.

НИКИТА:

Путоногастога? Скупо смо га платили ... Кажем ја вама, не слушајте...

БЕРЕСТОВ (Нагло):

Ни речи!...

НИКИТА:

Онда изволите записати 80 рубаља и 3 копејке.

БЕРЕСТОВ (Пише):

Добро.

НИКИТА:

Што је покидао хамове ... оправке ... рецимо 3 рубље.

БЕРЕСТОВ (Изненађено):

Ипак ... хамове!...

НИКИТА:

Па, дабогме, хамове. Узмите луда коња, покидали сте и хамове. Кажем ја вама...

БЕРЕСТОВ:

Даље!

НИКИТА:

Даље смо узели два окована бурега; ставите велика бурега!...

БЕРЕСТОВ (Пише):

Два велика бурега.

НИКИТА (Прекидајући га):

Свако хвата десет акова...

БЕРЕСТОВ (Нестрпљиво):

Цена?

НИКИТА:

Од акова искао је качар рубљу. Какву рубљу издрачим се ја? Па, вели, лепу рубљу! Безобразлук! Дође ми додде, ваше благородије, па повикнух уљи: е не дам ти рубљу, па шта ћемо сад!

БЕРЕСТОВ (Нестрпљив, плане, скочи): Даље!

НИКИТА:

Та, но, но! запишите: 20 рубаља.

БЕРЕСТОВ (Пишући):

20 рубаља? ... Много!

НИКИТА:

Ако је много немојте записати ... запишите мање!

БЕРЕСТОВ (С јетким смехом): Мање ... кад си толико дао, будало!

НИКИТА (Мало јачим гласом):

Дао, дабогме дао. А да сам дошао без бурега? ... Пишите даље (Берестов спреман да пише) Барјак за цркву...

БЕРЕСТОВ (Изненађен):

Какав барјак?

НИКИТА (Јачим гласом):

Какав барјак ... сад опет какав барјак! Но, па Василиса Атанасијевна изволела је дати свилену хаљину покојне милостиве госпође ... и сад имамо у цркви барјак место оног старог, поцепаног...

БЕРЕСТОВ (Незадовољно):

Доста ... трошак?

НИКИТА:

Плаћамо само руке ... пишите: 8 рубаља.

БЕРЕСТОВ (Маше главом):

Осам рубаља...

НИКИТА:

Много?

БЕРЕСТОВ:

Та тек нећу казати: мало.

НИКИТА (Изазивачки): Па шта бисте ви хтели?

... Бадава?

БЕРЕСТОВ (Озбиљно):

Језик!

НИКИТА:

Па што ме онда зовете и питате?

БЕРЕСТОВ:

Морам, дураче, записати.

НИКИТА:

Па запишите и без мене.

БЕРЕСТОВ:

Без тебе ... а шта ја знам колико?

НИКИТА:

Видите у каси! То се бар јасно зна. Оволико је било *тад*, оволико је *сад*. Што нема, нема. То вам је трошак, то су вам рачуни.

БЕРЕСТОВ:

Имамо ли још што да забележимо?

НИКИТА (Слегне раменима):

По мени — ништа. С допуштењем, милостиви господине, што ви бележите све те ситнице...

БЕРЕСТОВ:

Што бележим?

НИКИТА:

Велим, што кварите књигу?

БЕРЕСТОВ:

Да знам куд је новац.

НИКИТА:

Што ћаво одн'о, одн'о. Блаженопочивши Петар Ивановић нису волели писати...

БЕРЕСТОВ (Затвори књигу и скочи): Он као он, а ја као ја ... Ваљда да пустим да ми лопови побуцају села као оном тамо Енглезу Григорију Ивановићу ... (Оштро) Хајд' пошол!

НИКИТА (Жалосно):

Зар тако?

БЕРЕСТОВ (Меко):

Журимо се да се мало прихватимо ... Ти си добар и честит Никита ... Но (Пружи му руку).

НИКИТА (Ганут):

Видите, милостиви господине; видите, кад сте дали оставку у гвардији, па покојна милостива госпођа ... (брише сузе) Јест, ја, ја сам први узео на руке малог Алексија ... Ходи, ходи, Никита! ходи вели покојна милостива госпођа (Гуши се у сузама). А мали барин, хе, хе! још онда гледа, гледа у мене, у чича Никиту, а мени срце да прсне од радости ... хе, хе! прави „Молодец“!

БЕРЕСТОВ (Још му једном стисне руку): Опрости!

НИКИТА (Доброћудно): Ништа, ништа. Знам ја срце вашег благодарија. Ја сам такав од моје младости — мекушац! Изволевајте снисходљиво опростити мојој слаости ... Него, с дозвољењем милостиви господине...

БЕРЕСТОВ:

Говори само, Никита; говори!

НИКИТА:

Извините; немојте се срдити на мене, остарелог Никиту ... Извините ... само две гри речи ... оно, знате ... кад би милостиви господин био добар да ми помогне да почнем.

БЕРЕСТОВ:

Добро, да ти помогнем, али...

НИКИТА (Пресекавши му говор):

Имате право; шта ћу кад ... Ви сте добар домаћин ... Села, фабрике, што јесте, јест — све је у реду. Ономад сретнем Јегора из Прилучина: „Како је?“; виче још с пута. Хвала Богу, добро, Јегоре! „У вас, вели, све лепо и красно“ ... Лепо. „А ми, вели, села уситнили; кам' Бог д'о да и наш Григорије Ивановић уме тако као Иван Петровић“. У нас, братко, по руски. „Е, у вас по руски а у нас, вели Јегор, све онако, онако...“ А ја на то: да ће Бог боље! А он тек мени у ухо: „А што не жените Алексија Ивановића?“ А ја одмахнем: „А шта се то мене тиче, Јегоре; то су посла господска“ ... Је л' те, милостиви господине, је л' те да сам му добро окресео? Шта се њега тиче женидба нашег младог господина Алексија? Па не тиче се ни мене ... је л' те, милостиви господине, не тиче се ни мене.

БЕРЕСТОВ:

А зашто да те се не тиче женидба твога младог господина?

НИКИТА:

Право велите (Понсоно) А зашто да ме се не тиче женидба нашег младог господина Алексија? Кажем ја мајци Василиси (застане)...

БЕРЕСТОВ:

А шта си јој говорио?

НИКИТА:

Незамерно, милостиви господине ... Говоримо, тек тако само да говоримо, да није у нама (Опет застане).

БЕРЕСТОВ:

Но, па шта сте беседили, реци!

НИКИТА:

Вели она ... не, не, не! Криво седи, право говори! ... ја сам, извините, започињао, а она, да прости-те, надовезивала ... Кажем ја: а куд то од неког доба тумара наш млади барин? „Куда“, пита она мене, а ока не скида. Куда, па тамо по шуми; млад је, па нека иде, — а шта се то нас тиче? ... Је л' те, шта се то нас тиче? (Намерно застане) ... Шта оно

говорисмо? Је л' те, све је записано ... сад, могу поћи да мало по кући ... извините (удаљава се). А ето и мајка Василисе Атанасијевне.

БЕРЕСТОВ (Смешећи се):

Добро, добро, старче. Други пут више. Не заборави где смо застали — у шуми! (Никита оде, поклонивши се Василиси која улази).

Појава 2

Берестов, Василиса Атанасијевна.

БЕРЕСТОВ:

А, здраво Василиса! Је си ли већ уморна? Седи!

ВАСИЛИСА (Седајући):

Нема се кад. Реците ми, Иване Петровићу, шта ћемо данас...

БЕРЕСТОВ:

Кухати? Кувај шта хоћеш?

ВАСИЛИСА:

Алексије не мари рибу.

БЕРЕСТОВ:

Ал' волим ја!

ВАСИЛИСА:

Добро, добро ... Знам шта ћу и за њега ... Драго моје дете ... Покојна његова мати, Марта Ивановна, моја једина сестра, све ме ноћу виче: Василиса, Василиса!

БЕРЕСТОВ:

Већ твоји снови...

ВАСИЛИСА (Не слушајући га, продужује): „А што не гледате оно моје дете“? Гледамо, гледамо, добра моја сестро. „Не гледате“, чујем лепо како ме кори: „Немојте да се на вас Богу потужим због мог Алексија“. Нестане је; тргнем се, припалим кандилце, станем пред свету икону и молим се Богу: „О то ти творче, васедржитељу...“

БЕРЕСТОВ (Упада јој у реч):

Но, па шта ми саветујеш, реци!

ВАСИЛИСА (Брзо променув расположење): Мене питате за савет, је ли? Мене питате? (Живље и радујући се). О, добри наш Иване Петровићу ... кажем ја свакад изволевате онако мало ... Па нек' псује, па нек' виче; какав је господар, који своје млађе и не покара! Ал', велим им ја: *срце, срце* му је као у покојне моје сестре Марте Ивановне, прави хришћанин Рус ... Јест, изволевате мене питати за савет (брише сузу) ... Алексије, наше драго добро дете ... је л' те, добри Иване Петровићу, колико сте изволевали имати година, кад сте, по божјем промислу, снисходили узети...

БЕРЕСТОВ:

Покојну Марту? (Ганут) Већ сам, Василиса на то и заборавио.

ВАСИЛИСА (Незадовољно):

Оно што је било добро, не треба никад заборавити.

БЕРЕСТОВ:

Кад мислим о томе, теже ми је.

ВАСИЛИСА:

Ако, ако. Пролити коју сузу за праведника, годи уцвсљеној души (бришући сузе). Видите ја, никад не легнем, а да не погледам у небо и поздравим нашу добру Марту Ивановну.

БЕРЕСТОВ (Клонув у великој столици, испусти новине, и обори главу):

Како брзо пролазе радости овог света ... је ли, Василиса?

ВАСИЛИСА (Узев утешилачко лице).

Ал' за то је преблаг Бог казао: молит се, па ћете бити утешени! Ја се, с допуштењем, молим, молим за све нас, три пут молим сваки дан, и ето, погледајте само нашу утеху, нашу радост, нашег драгог Алексија Ивановића...

БЕРЕСТОВ (Скочи из погружености): Јест, Алексија ... а где је од јутрос?

ВАСИЛИСА (Забрине се):

Где? Па изволео је отићи у шетњу, у лов...

БЕРЕСТОВ (Прекине јој реч, оштро): У шуму?...

ВАСИЛИСА:

Јест, у шуму.

БЕРЕСТОВ (Још зачувеније):

Али у Прилучинску? (Оштро) Реци Василиса: куд' он тако често тумара тамо на ону страну?

ВАСИЛИСА (збуњено):

Куд? ... видите ... за то је најбоље да га, с божим благословом, упутимо на праву стазу, то јест, мислим, ако не бисте имали ништа противу тога, — како ћу да кажем? — ... изволите стрпљиво саслушати ... да га, велим оженимо...

БЕРЕСТОВ (Брецнув се):

Да га оженимо? Но, па реши: којом?

ВАСИЛИСА (Поносито):

Охо, хо! За нашег Алексија, одавде до Москве, — коју хоћемо! Рецимо, на прилику, ... ето вели Кирило Герасимовић, јест Кирило Герасимовић узео ме на страну: „Реците, мати Василиса, шта вам се чини: кад би младог господина Алексија Ивановића, онако некако, по старом руском обичају, мало и раније „бракосачетали“?

БЕРЕСТОВ (Мало јаче):

И он мора свуда своју псећу носину...

ВАСИЛИСА:

Па, Боже мој, баш сте неправедни! Па то тако иде, тако послови ... Знате, вели Кирило Герасимовић, по божјем промислу леже стара вражда; а да видите Лизавету Григоријевну, цвет! Па мудра...

БЕРЕСТОВ (Поругљиво):

Мудра као и отац...

ВАСИЛИСА:

До душе су Григорије Ивановић мало онако ... онако ... А шта ћете, свет је шарен као цветна ливада ... Богу се хоће да нас има од васколике боје, и таких и таких ... Што се Лизавете тиче, знам је из детињства, красно дете! Па њезина покојна мајка! Да су се мало мање пребијали по Москви, имате право, боље би им било. Али, шта ћете, шта је дете криво...

БЕРЕСТОВ (Прекине јој реч):

Видео сам је. Ћути. Гора од оца!

ВАСИЛИСА (Окрећући главу на страну):

Охо, хо, не пристоји се Ивану Петровићу тако оштро говорити о девојци, о благородној Лизавети Григоријевној.

БЕРЕСТОВ:

Није Рускиња!

ВАСИЛИСА:

О, о! Како можете тако што само и помислити?

БЕРЕСТОВ:

Кажем ти: будала!

ВАСИЛИСА (Устане):

Никад више тако да не говорите Иване Петровићу ... да не говорите о девојци, никад!

БЕРЕСТОВ (Повративши се):

Нећу.

ВАСИЛИСА:

Видите, ја бих се потрудила па бих Лизавету ... видите (видев приметне знаке негодовања у Берестова) ... па, Боже мој, има времена, није, што кажу, крава стала на ногу (Размишља подуже). Само, знате, младост је младост ... заблуде...

БЕРЕСТОВ (Оштро):

Заблуде?

ВАСИЛИСА:

Та но, но! Рђаво сам се изразила ... Ви одмах тако оштро: „заблуде!“ ... Па најзад, кад баш тако хоћете, да, заблуде! — Па шта је то баш тако страшно? Млад човек мало и заблуди, па и поклизне, па опет се све то лепо исправи, заглади, прође и заборава.

БЕРЕСТОВ (Нестрљиво):

Кажи ти мени отворено, шта имаш да кажеш?

ВАСИЛИСА (Одлучно):

Имам да вам саопштим то, да су његови састанци сувише учестали.

БЕРЕСТОВ (Оштро):

Какви састанци? С киме? Где? Кад? А? Говори!

ВАСИЛИСА (Збуњено, забашурује):

Јест састанци ... (Размишља) да ... дабогме ... и ја желим знати ... реците ми Иване Петровићу: Какви састанци? До душе, вели Кирило Герасимовић...

БЕРЕСТОВ:

Опет тај Кирило Герасимовић! А шта је торокао тај свудсушти ветролом, а?!

ВАСИЛИСА (Неодлучно):

О, Иване Петровићу, како сте каткад и сувише жестоки! ... Па живи људи морају штогод и говорити! ... А ако је и казао, није на сва уста...

БЕРЕСТОВ:

Треба да знаш, да је језик Шабашкинов велики бубањ.

ВАСИЛИСА:

Е, е! Па зар је он крив што је баш онуда ловио? па, као човек, можда и проти своје воље, видео.

БЕРЕСТОВ (Још оштрије):

Нека он гледа његову Марију Андрејевну и њезин инвентар! Добро, а шта је видео?

НИКИТА (Уђе):

Кирило Герасимовић Шабашкин.

БЕРЕСТОВ:

Баш као поручен. Нека уђе!

(Никита оде).

ВАСИЛИСА:

А сад, могу ићи Иване Петровићу; кућа, послови... .

БЕРЕСТОВ:

Не, не; седи! где си, ту си!

ВАСИЛИСА (Узнемирено):

Па да седимо Иване Петровићу (Намешта одећу).

Појава 3

Пређашњи. Кирило Герасимовић Шабашкин.

ШАБАШКИН:

Добро јутро Иване Петровићу! (Опазивши Василису) А, и ви сте ту мати Василиса (Видевши патму-

рена Берестова) Иван Петровић као да су нешто слаби, или, можда нешто рђаво сањали?

БЕРЕСТОВ (оштро):

Јест, рђаво сам сањао!

ШАБАШКИН:

Ништа горе од 'рђавих снова.

БЕРЕСТОВ:

Сањао сам једног двоглавог пса, па кад се једна глава умори, онда друга кевће!

ШАБАШКИН (Безазлено):

Чудновато.

БЕРЕСТОВ:

Јесте ли и ви кад тако што сневали?

ШАБАШКИН:

Никад ... А ви, мати Василиса?

ВАСИЛИСА:

А шта знам ја? (Молабно) Иване...

БЕРЕСТОВ (Пресскав јој реч):

Па чим се пробудих, рекох у себи: Е, данас ћу морати видети Кирила Герасимовића.

ШАБАШКИН (Равнодушно):

А што баш мене?

БЕРЕСТОВ:

А као шта ми крати да баш не мислим на вас.

ШАБАШКИН:

До душе, ништа. Филозофи веле: мисли су слободне.

БЕРЕСТОВ (Изазивачки):

И језици, и језици!

ШАБАШКИН (га погледа значајније):

Ја велим и опет: вама је данас мало онако ... како ћу да кажем?

БЕРЕСТОВ:

Онако, да бих чисто докопао онај мој дебели дреновац, па неког и неког (гледећи Кирила попреко) ... ви га већ знате ... све по ребрима.

ВАСИЛИСА (Преплашено):

Иване Петровићу, будите господар од себе!...

ШАБАШКИН (Почевши да се домишља): Да ни-сам можда ја увередио господина Ивана Петрови-на? ... можда ... (Јетко).

БЕРЕСТОВ:

И још вели: можда?

ШАБАШКИН:

Не разумем ништа.

БЕРЕСТОВ:

Ништа? А знате ли ви ону стару изреку: једна глава сто језика?

ШАБАШКИН (Мало жалосно и љутито): Не знам!

БЕРЕСТОВ:

Не знате? Штета? (Љутито) Ја познајем једну (Све љуће и љуће) стоглаву, стојезичну, столуду, стогубу, стокућу (Говорећи ово, све се више приближује Кирилу, гледећи му у очи) ...

ШАБАШКИН (Нагло докопа капу):

Збогом мати Василиса! (Обрнув леђа Берестову, пође).

БЕРЕСТОВ (ухвати га за руку снажно): Стој!

ВАСИЛИСА (уплашено моли):

Иване Петровићу, смилуј се на моје остареле жив-це!

БЕРЕСТОВ (Пусти руку Кирилову. Стане пред ње-га): А, шта си ти, реци! имао да брбљаш пред Васи-лисом Атанасијевном, а!

ШАБАШКИН (Одлучно):

Ја?

БЕРЕСТОВ:

Ти!

ВАСИЛИСА:

Али, молим вас Иване Петровићу, саслушајте и мене...

БЕРЕСТОВ:

Ту и крај! Сад ја говорим! (Кирилу) Казуј!

ШАБАШКИН (Слегнув раменима): А шта да ка-зујем?

БЕРЕСТОВ:

Оно, што си овде млео и плео.

ШАБАШКИН (Равнодушно):

А шта ја знам шта сам јој овде, као што ви велите, млео и плео. (Василиси) Реците, Василиса Атанасијевна, какво је то тако страшно моје сагрешеније? Кажите, шта сам вам говорио? (Наваљујући) Кажите!

БЕРЕСТОВ (Презриво):

Окани се Василисе Атанасијевне! Ја тебе питам; мени говори!

ВАСИЛИСА (Збуњено):

Ваистину, Кирило Герасимовићу, ви ми нисте ништа говорили...

ШАБАШКИН (С пребацивањем Берестову): Но?

БЕРЕСТОВ (Обрнув се гневно Василиси): Ништа?

ВАСИЛИСА:

Ништа ... Опростите ... говорили су други ... Никита ... не, не, није Никита ... Прикашчик (нагло) није Прикашчик (Домишља се) Чини ми се кад сам била до цркве ... није, није ни отац Петар ... Све ми се чини ... све ми се чини ... о, та помогите ми казати! ... та ето баш знам, знам ... Знате шта је Кириле Герасимовићу, простите ми!...

ШАБАШКИН (Изненађено):

Да вам опростим, ја?

ВАСИЛИСА (С молбом и сузама):

Увредила сам вас.

ШАБАШКИН:

Ви? То не верујем, мајко Василиса.

ВАСИЛИСА:

Веруј, веруј ... ја сам грешница.

ШАБАШКИН:

Та ви нисте кадри ни бубицу увредити.

ВАСИЛИСА:

Јесам, јесам, дете моје, јесам ... Шта ћете брига, посао, кућа? Дете само без мајке ... сирота покојна Марта Ивановна да сад види своју грешну сестру Василису ... Опростите; бојим се за дете, за наше дете, за нашег драгог Алексија.

БЕРЕСТОВ (Хладније):

Дакле није ништа говорио Кирило Герасимовић?

ВАСИЛИСА (Стидно):

Није.

БЕРЕСТОВ:

Доста! (Кирилу) Опростите Кирило Герасимовићу,
вашу руку.

ШАБАШКИН:

Молићу.

БЕРЕСТОВ:

Знате ли ви за Алексијеве састанке?

ШАБАШКИН:

У шуми? Знам.

БЕРЕСТОВ:

И не рекосте ми ни једне?

ШАБАШКИН:

Ствар је тугаљива.

БЕРЕСТОВ:

А пријатељство?

ШАБАШКИН:

Ипак, ипак.

БЕРЕСТОВ:

Замеравам вам.

ШАБАШКИН:

Знате, има људи нагли, напрасити ... чекајте, кога
да вам кажем? На пример ...

БЕРЕСТОВ:

Ја?

ШАБАШКИН:

Оно кад баш хоћете ... па добро је свашта и не
видети, а још боље свашта, као што оно ви велите,
не избрљати. Али, сад је већ последње време (за-
стане) ...

БЕРЕСТОВ:

Говорите!

ШАБАШКИН:

Да се чини крај ... Је л' те, мати Василиса, и
младост има својих граница ... ето на пример ја.

ВАСИЛИСА:

Тако је, Кирило Герасимовићу, тако!

ШАБАШКИН:

Па рекох у себи: идем данас да испричам Ивану Петровићу све, па да му онда (гледа Ивана, иронично) са сва три језика, из све три главе, стогубо и стокућно кажем (Окренув се са свим Берестову): Чујете ли ме Иване Петровићу, да не би Алексије Ивановић и даље блудио по шумама и слудовао какву најглупљу глупост с каквом најглупљом глупом из глупога села, учините једно глупо ... извините, хтедох рећи паметно дело и ожените господина Алексија (вишим гласом) најлепшом и најпаметнијом девојком (још вишим) благородном девојком, госпобицом Лизаветом Григоријевном ... Но шта ви велите на то, мајко Василисо, но?

ВАСИЛИСА:

Са свим тако, са свим тако, синко (Ганута) Бог те благословио Кирило Герасимовићу.

БЕРЕСТОВ (По дужсм ћутању, седне, благим тоном) Али, Кириле Герасимовићу, Лизавета није за моју кућу.

ШАБАШКИН:

За што не?

БЕРЕСТОВ:

Ни за мога сина Алексија.

ШАБАШКИН:

Варате се.

БЕРЕСТОВ:

Он мрзи англomанију Муромскога ...

ШАБАШКИН:

Баш као и Лизавета Григоријевна.

БЕРЕСТОВ (Зачуђено)

Он је душом и срцем Рус.

ШАБАШКИН:

Ето видите — баш као и Лизавета Григоријевна.

БЕРЕСТОВ (скочи)

А оно што смо својим очима видели?

ШАБАШКИН:

Обмана.

БЕРЕСТОВ (озбиљно)

Обмана?

ШАБАШКИН:

Ја вам кажем: обмана.

БЕРЕСТОВ (хладно)

А зашто?

ШАБАШКИН (слегне раменима)

Не знам ... Знам да сам и ја играо улогу у тој варанцији, а зашто и опет вам велим: не знам! (Присећа се дуже). Ха, можда и знам ... ето баш ми сад паде на ум... да није већ неко дошапнуо Лизавети Григоријевној за шумске шетње нашег господина Алексија? Богами ће бити то! Онда, онда, ... не срдите се Иване Петровићу ... онда је крајње време, да се размислите и одлучите.

БЕРЕСТОВ (по малој почивци)

Изволели су ... изволели су ... је л' те мати Василиса, куда су изволели ишетати господин Алексеје Ивановић?

ВАСИЛИСА (погледа у Кирила)

Ви знате Кирило Герасимовићу.

ШАБАШКИН (смешећи се)

Ја све морам знати (Никити). Да нису господин Алексеје почем у шуми?

НИКИТА (Гледа мало сумњивим погледом то у Берестова, то у Кирила. Најзад, одлучно) Јест, отишли су у шуму.

БЕРЕСТОВ:

Кад?

НИКИТА:

Малочас.

БЕРЕСТОВ (одлучно)

За њим! Пушке овамо! (Никита оде)

ВАСИЛИСА (скочи, уплашено)

О, Боже мој!

ШАБАШКИН:

Не бојте се, мати Василиса, не бојте се!

БЕРЕСТОВ (благо)

Не бој се! Данас сам доста био строг ... Ево ти моје руке ... бићу мудар.

ШАБАШКИН:

И ја сам ту, мати Василисо.

НИКИТА (донео пушке и ловачке торбе) Све је готово. Ево!

(Берестов и Кирило узму пушке и торбе и пођу. С њима и Никита)

БЕРЕСТОВ:

Збогом, Василисо!

ШАБАШКИН:

Збогом, мајко Атанасијевна!

ВАСИЛИСА:

Бог вас пратио!... (Падне у столицу, очајно) О добро моје дете ... Алексије, Алексије (мала почивка. Међутим, Никита се врати).

НИКИТА (обазрев се опрезно)

Мајко Василиса, мајко Василиса! Ево вам фишека ... пушке сам испразнио. Знате, не верујем са свим, напрасит је. А ако се Иван Петровић буду изволели на мене згранути: где су куршуми? Ја ћу слети раменима: шта ћете, милостиви господине, баво ме понео, — заборавило се! (Василиса, са благодарним и сузним оком прима фишеке; Никита гледа у њу и смеши се).

ЗАВЕСА ПАДНЕ

ПРОМЕНА

Шума, као у другом чину.

Појава 4

БЕРЕСТОВ, КИРИЛО, НИКИТА.

БЕРЕСТОВ:

Велите, дакле, ту?

ШАБАШКИН:

Овде.

НИКИТА:

Ту, ваша милости.

БЕРЕСТОВ:

Састају ли се често?

НИКИТА:

Не баш тако често; уопште узевши — сваки дан.

ШАБАШКИН:

И мени су тако казивали.

БЕРЕСТОВ:

Њу не познајете?

НИКИТА:

Не.

ШАБАШКИН:

Кажу кћи Ковача Савеља, али ја не верујем ...

НИКИТА (слегне раменима)

Колико ми знамо — није?

БЕРЕСТОВ:

Па ко је онда?

НИКИТА (слегне раменима).

БЕРЕСТОВ:

Глупаци! Дремате цео дан ... што се не промудува-
вате мало по селима?

ШАБАШКИН:

Тако је.

НИКИТА:

Не 'мадосмо заповест, ваша милости.

КИРИЛО:

За цбун, док нас нису опазили! (сакрију се)

Појава 5

МУРОМСКИ и **РИШАР.**

(Муромски у ловачком ружу, по енглески; Ришар у цивилу, дугачки црни капут, пушка о рамену, сламни шешир).

МУРОМСКИ:

Дакле овде?

РИШАР:

Иси.

МУРОМСКИ:

Виђали сте својим сопственим очима?

РИШАР:

Oui, Oui.

МУРОМСКИ:

Преобучену као сељанку?

РИШАР:

Tout à fait national.

МУРОМСКИ:

Саму?

РИШАР:

Seule, mais.

МУРОМСКИ:

Та да, с једним непознатим ловцем.

РИШАР:

Comme ça.

МУРОМСКИ:

Довољно ми је.

РИШАР (поклони се):

C' est entendu.

МУРОМСКИ:

Споразумели смо се?

РИШАР:

Parfaitement.

МУРОМСКИ:

Изволите, дакле у шуму, сваки на своје место.

Чим се ја појавим, ви ... Пст! неко долази ... ево их! Брзо, брзо!

Појава 6

АЛЕКСИЈЕ, ПОВАР.

(Алексије обучен у најлепшем народном руху, према народном оделу, у ком обично долази Лизавета).

АЛЕКСИЈЕ:

И ти си чуо?

ПОВАР:

Као што сад слушавам вас.

АЛЕКСИЈЕ:

Па шта је говорио Кирило Герасимовић, реци ми!

ПОВАР:

Говорио пред прикашчиком да сте заслепили за ковачевом ћерком, што се ни мало не пристоји милостивом господину ...

АЛЕКСИЈЕ (прекинувши га)

Па шта је даље брбљао?

ПОВАР:

Изволео је рећи, да се и не чуди што се шуњате по шумама, као, простићете, дивљи мачак...

АЛЕКСИЈЕ (жестоко)

И ти се усубујеш ...

ПОВАР:

Извините, милостиви господине, чувено речено ... Ако ваша милост заповедају, умемо и ћутати (Ућути. Пауза мала.)

АЛЕКСИЈЕ:

Па шта је онда било?

ПОВАР:

Било то, да се је усудио још и горе злоставити. Рече, с вашим допуштењем, да се само будала ...

АЛЕКСИЈЕ:

Шта, шта ..

ПОВАР:

Само будала, и то последње сорте, може зацопати у таки ругабет, као што изволева бити ваша данашња љубазница, Савелева кћи.

АЛЕКСИЈЕ (лупнув ногом, гневно)

Шабашкин је будала која блебеће, а ти шупљоглавац који бесмислено бенеће. Њему ћемо покусити језик, а теби ударити брњицу... Пошол!

ПОВАР:

Како год изволевају милостива господства ... али тако је то било у петак треће недеље госпојинског поста ...

АЛЕКСИЈЕ (Погледајући међутим на пут) Доста! ... На своје место, па добро пази да се нико не приближује ... (Погледа даље) ... Ма ко да се појави, одмах у пишталицу. (Наставља погледати на пут).

ПОВАР (полазећи, па пошто се подаље одвојио). Разумем ваша милости ... (Видевши да се господин

за њим не обрће, за се) Чуваћемо стражу ... пазићемо ... Извалићу се у првом хладу ... Красно је то у шумици опружити ноге. Да сам ја господин, ја бих се сваки дан најео пирошака, налио вотке, па само лежао и спавао у хладовини (заће у шуму).

АЛЕКСИЈЕ (нагло)

Ево је (весело) по обичају мало ћемо се сакрити. (Заклони се за један цбун).

Појава 7

ЛИЗАВЕТА (у познатом народном оделу. Мало затим.)

АЛЕКСИЈЕ:

ЛИЗАВЕТА (Тражи, загледа и, опазивши га, радосно цикне)

Нашла сам те, наша сам те ...

АЛЕКСИЈЕ (полети јој у сусрет, загрли је и пољуби).

Та где си тако дуго, за Бога? Обелеше ми очи погледајући на твој долазак.

ЛИЗАВЕТА (задовољно)

Хтела сам да ме се малко ужелиш ... Видиш ти како се размазио ... Чим му се наспе, одмах се мора излетети из луга ... та ја, лепи мој, не живим у горици (мазно). А где си се ти окитио јуче цео дан? (Мећутим хода, үзевши се под руке).

АЛЕКСИЈЕ (показујући негодовање) Где ... но па ти знаш где.

ЛИЗАВЕТА:

Како си се провео?

АЛЕКСИЈЕ:

(Исто тако) Првео?

ЛИЗАВЕТА:

Јест, хоћу да ми испричаш све; све, све, до ситних ситница ... Али, јеси ли ме чуо, нећу ни једну једиту ...

АЛЕКСИЈЕ (запуши јој уста дланом) Добро, добро птичице... али, ако хоћеш, а ја сам већ готов, да се оканемо тога, па да...

ЛИЗАВЕТА:

Не, не, не! Хоћу да ми причаш све. Ти си мој; а ја сам богме врло, врло љубоморна. Хоћу да знам све твоје трагове ... Али прво да ми поновиш твоју свакидашњу исповест ...

АЛЕКСИЈЕ:

Не браним, али ...

ЛИЗАВЕТА:

Нема ту али ... оно што ми је драго, хоћу да чујем сваки дан ... Дакле, реци: волиш ли ти мене?

АЛЕКСИЈЕ:

Волим.

ЛИЗАВЕТА:

Много?

АЛЕКСИЈЕ:

Много.

ЛИЗАВЕТА:

Много, много, много?

АЛЕКСИЈЕ:

Много, много, много, до неба.

ЛИЗАВЕТА:

Свуда и на сваком месту?

АЛЕКСИЈЕ:

Свуда и на сваком месту.

ЛИЗАВЕТА:

Мене и само мене?

АЛЕКСИЈЕ:

Тебе и само тебе.

ЛИЗАВЕТА (задовољно смешећи се). Е онда је то лепо ... Ходи да се пољубимо (пољубе се). Тако, а сад молимо даље ... прво како ти се допада Лизавета Григоријевна?

АЛЕКСИЈЕ (претворно)

Па да видиш ...

ЛИЗАВЕТА (с измајсторисаном срџбом) Шта?

АЛЕКСИЈЕ:

Што јесте, јест, руку има (погледа у њезину) суштину твоју (пољуби јој руку).

ЛИЗАВЕТА (повлачећи је кокетно)

Добро, добро ...

АЛЕКСИЈЕ:

Но, но ... иначе је луда гушчица, као и многе руске гуске, које се много брчкају по западним барама ... лице одвратно.

ЛИЗАВЕТА (гледећи преда се задовољно) Е да!

АЛЕКСИЈЕ:

Пуно младежева, ка' на букви гљива — ругабет!

ЛИЗАВЕТА:

Видиш молим те.

АЛЕКСИЈЕ:

Коса као да су је сеоска говеда ...

ЛИЗАВЕТА: (већ мало незадовољна) Јеси ли ме чуо — не верујем ти!

АЛЕКСИЈЕ:

Па се намазала којекаквим козметичким смрадovima, мал' се не угуших ...

ЛИЗАВЕТА:

То ти верујем.

АЛЕКСИЈЕ:

Па глупа ...

ЛИЗАВЕТА:

Не верујем, док не бих сама видела.

АЛЕКСИЈЕ:

Па луда ...

ЛИЗАВЕТА (нехотице срдито)

Јеси ли чуо; ти си пристрастан!

АЛЕКСИЈЕ:

Ја?

ЛИЗАВЕТА:

Јест, не знаш шта говориш. Ти волиш мене, па мислиш све су девојке ...

АЛЕКСИЈЕ:

Девојке; та оно није ни жена ни девојка ...

ЛИЗАВЕТА (радознало)

Него?

АЛЕКСИЈЕ:

Чудовиште! Одрод! Губа на здравоме телу Русије.

ЛИЗАВЕТА (гневно)

Алексије!

АЛЕКСИЈЕ:

Мрзи наше све; разуми добро — све!

ЛИЗАВЕТА (озбиљно)

Алексије! Ти си увек био добар, не стоји ти лепо кад си тако опор. (нежно) Знаш, волела бих да тако не говориш.

АЛЕКСИЈЕ (изненађен)

Да тако не говорим; зашто?

ЛИЗАВЕТА:

Можда је она ипак добра?

АЛЕКСИЈЕ (отежући гласом)

Можда?

ЛИЗАВЕТА:

Ко зна;можда јој је срце чисто и топло и пуно љубави за своју отаџбину.

АЛЕКСИЈЕ:

Не врujem ... верујем, али пошто би се заклела у цркви.

ЛИЗАВЕТА:

А кад би се заклела?

АЛЕКСИЈЕ:

Онда, (гледећи је нежно) онда бих јој, за твоју љубав, веровао.

ЛИЗАВЕТА (после мале паузе, стидећи се) Реци ми право, што ћу те питати!

АЛЕКСИЈЕ:

Говори!

ЛИЗАВЕТА:

Кад би, знаш, она била овако обучена као ја — били је могао, рецимо само: били је могао волети.

АЛЕКСИЈЕ (с иронијом)

Ја, њу?

ЛИЗАВЕТА:

Јест. Па кад би спрала оно белило и руменила и косу просто очешљала, овако као ја ...

АЛЕКСИЈЕ (озбиљно)

Ама, питаш ли ти то мене?

ЛИЗАВЕТА (гледећи му умиљато у очи) Тебе да ... И кад би заборавила целу туђинштину и пригрлила своју отаџбину, свој народ и тебе најлепшега Руса ... би ли је бар тада могао мало волети?

АЛЕКСИЈЕ (одлучно)

Да је уз то и једина на свету, па и онда — никад!

ЛИЗАВЕТА (мало незадовољна)

То ти, добри мој, Алексије, не верујем!

АЛЕКСИЈЕ (одважно)

Ако хоћеш, да ти се закунем?

ЛИЗАВЕТА (поклопи му уста ручицом)

Не књи се!

АЛЕКСИЈЕ (скидајући јој руку с усана) Али ...

ЛИЗАВЕТА:

Нипошто ... Заклетва је грех.

АЛЕКСИЈЕ:

Добро; кад баш хоћеш, нећу се клети.

ЛИЗАВЕТА (обарајући очи)

Па реци ми, драги мој, говористе ли о свадби?

АЛЕКСИЈЕ:

Ни речи.

ЛИЗАВЕТА:

Е да. А зашто?

АЛЕКСИЈЕ:

Мога оца знаш; воли најпјанијег мужика, него првог швапског филозофа. Шта ћеш му, такав је.

ЛИЗАВЕТА:

(Задовољно): Добар старац.

АЛЕКСИЈЕ:

За оно часак два, у мал' не свиште. Ухвати ме, па просто побегосмо. Муромски оста гневан ... Стара вражда као да опет настаје ... И сад смо нас двоје слободни!

ЛИЗАВЕТА (неодлучно)

Хм, хм.

АЛЕКСИЈЕ:

Ти си моја, а ја сам само твој, само твој и вечно твој. (Загрли је, она му се приљуби и дуго гледе,

пүни блаженства, једно у друго). Хоћеш ли радо поћи за мене?

ЛИЗАВЕТА:

За тебе? (већма му се приљубљујући) Сутра доћи моме оцу по благослов. Где, јавићу ти још данас. (У томе се из шумице појави Берестов са слугом. И гневно и с посмехом).

Појава 8

БЕРЕСТОВ, ШАБАШКИН, НИКИТА и пребашњи.
БЕРЕСТОВ:

Бићемо тако слободни да сутра доћемо Ковачу Савељу и његово гараво господство препонизно замолимо за благослов ... Никита!

НИКИТА:

По заповести.

БЕРЕСТОВ:

Пушку на! (закопча горњу хаљину, успрси се, заједечи врат, скине достојанствено шешир и поклони се Лизавети најсмерније. За њим стоји Кирило.) Част нам је поклонити се многа милостивој новој баришњи. Молимо ваше ковачко благодарје да изволите најмилостивије поздравити господара оца ...

ШАБАШКИН:

Високопоштованогa господина Савеља.

АЛЕКСИЈЕ (држећи Лизавету левом, која је сакрила главу на његове груди) Отац ... баћушко!

БЕРЕСТОВ (у највећој јарости):

Ни реч! или ћу вас једним метком обоје послати Баволу! Гром и пакао!

ЛИЗАВЕТА (тргне се и мало врисне)

АЛЕКСИЈЕ:

Не бој је! Ја сам уз тебе.

БЕРЕСТОВ (У тај мах приђе ближе и боље уочи Лизавету. Задивљен, омекша. После мале почивке, пошто се у неколико борио са собом. Шабашкину). Бога ми красна цурица! Права Рускиња! (Опет мало паузе. Шабашкину). Та да није само баш кћи кова-

чева. Зашто баш ковачко колено ... (застане и опет је гледа. Шабашкину) Красна сељанчица! Знам ја ковачеву гадуру (Присети се).

КНРИЛО (присећа се)

Да није Савељева млађа кћи?

БЕРЕСТОВ (Шабашкину):

Што јест, јест; ваљано чељаде. Као да сам је родио ја! (Прилазећи јој ближе) Не бој се, дете моје, Ја сам, знаш, мало пожесток, па онда (Не знајући шта да каже, обрне се као љутито Алексију) а шта ти ту радиш Алексије? Просиш девојку, у шуми?

АЛЕКСИЈЕ:

Судбина.

БЕРЕСТОВ:

Судбина (за се). Права моја крв! Како је дивна и цар би је просио. (Њима). Кад је судбина, нека вам је судбина!

(Ту се појави Муромски, пренеражен од чуда. Прибе ипак достојанствено).

Појава 9

МУРОМСКИ и пребашњи.

АЛЕКСИЈЕ (видевши Муромскога, застиђен покрије лице рукама).

БЕРЕСТОВ (опазивши Муромскога)

Ходи, пријатељу, да видиш мој јутрошњи лов! Је ли дивна голубица!

МУРОМСКИ (озбиљно, ипак с ироничним смехом).

Још је лепши соко, који је долетео голубици.

ЛИЗАВЕТА (чувши очин глас, отргне се од Алексија, врисне) Отац! (И полети у наручје оцу).

МУРОМСКИ (који је љубазно загрли) Драго дете моје (Пољуби је у чело) Ти овде?

БЕРЕСТОВ (Запрепашћен и изненађен) А!

АЛЕКСИЈЕ:(исто тако):

Моја Акулина.

ЊАЊА (утрчи)

Опасност, госпоћице, опасност. (Видев родитеље застиди се и покуњи се).

БЕРЕСТОВ:

Доцкан, моја кћери, доцкан!

АЛЕКСИЈЕ (једва разбирајући се) Дакле је моја Акулина сан... ја сам то само сневао ... (Окренув се Лизавети, која га гледа нежно, са очима пуним суза). Све младачка шала ... несташлук... комедија! ... Имате ли још што да ми кажете, Акулина — опростите — Лизавета Григоријевна?

ЛИЗАВЕТА (нежно, потресено, мило) Не, не Лизавета Григоријевна. Ја сам твоја Акулина. Отац (погледа нежно у оца, као да га моли).

БЕРЕСТОВ (после мало промишљања, одлучно) Овамо руку, дијете! (Поведе Алексија и с њим стане пред Муромскога). Част нам је запросити руку твоје лепе крестјанке. Немамо много мислити, ни промишљати. Као што видиш, деца су то и без нас лепо започела и довршила.

МУРОМСКИ:

И то романтички ... верујеш ли сад у мало романтике?

БЕРЕСТОВ:

Верујем! (Гледа и мери обоје) ... верујем, како да не верујем (за се. Кирилу). Красан пар!

(Кирило немо потврђује)

МУРОМСКИ:

(Узме Алексија и Лизавету и метне им руке у руке)

Да сте благословени!

(Алексије и Лизавета загрле се).

КИРИЛО:

Живели!

БЕРЕСТОВ (прилази весело)

Ето вам и мога благослова (Гледа задовољно у Лизавету) Ти, моја мала вештица! (Она га у руку) (Погледа у Алексија) А ти угурсузе, а! нећеш ни да чујеш за Лизавету Григоријевну?

АЛЕКСИЈЕ (нежно грлећи Лизавету)

Ви заборављате оче да је ово моја Акулина.

БЕРЕСТОВ (Задовољно, сретно, смејући се, Шабашкину) Његова Акулина? Ковачева кћи! Сад разумемо све, је ли, Кирило?

ШАБАШКИН:

Све: и младежеве, и прашкове и помаде ...

БЕРЕСТОВ (Намигујући на Кирила. Печи се и по држава пређашње држање Лизаветино. Папа, још ми ниси вратио Русоа (маше руком као лепезом).

ШАБАШКИН (исто тако)

Руски писци тако су — је л' те Кирило Герасимовићу? ...

БЕРЕСТОВ:

Има по нешто и што волим у Русији ... све оно што је странско! (Маше руком као лепезом. Онда обичним али нежним гласом) Јеси ли чула, снахо моја, да ти право кажем: добро си се претварала; све си нас преварила. Па чак и овог мог (Чупне мало Алексија) вредног шумског ловца. Где је, у шуми је; где је, у шуми је. Укебали смо те добро, угурсузе један! Али ћу вам се осветити! Писаћу Пушкину да вас, онако по његовски, опише у књигу.

МУРОМСКИ:

Мали роман (Кћери прекорно) Видиш Беси како си нерасудно ...

БЕРЕСТОВ (Пресече му реч)

Шта нерасудно? ... расудно боме, здраво расудно и добросудно! А Кирило Герасимовићу?

ШАБАШКИН (с мало прекора)

Је л' те, хоћете л' ме и сад онако горопадно, као јутрос?

БЕРЕСТОВ (Доброћудно).

Опрости, Кирило, ти си најбољи човек од Тутилова до Прилучина, али мораш признати, (још доброћудније) да ипак мало више рукујеш језиком! (Смеју се оба, и стисну један другом руке).

МУРОМСКИ:

Време је да се одавде удаљимо.

БЕРЕСТОВ:

И то право теби у Прилучин! Да се одужимо за јучерашњи ручак.

ЛИЗАВЕТА:

И то руски ручак.

БЕРЕСТОВ:

А домаћица? ...

ЛИЗАВЕТА:

У руском оделу ...

БЕРЕСТОВ:

Без младежева?

ЛИЗАВЕТА:

И без прашкова(Она Берестова под руку, он је љуби у чело).

БЕРЕСТОВ:

Никита! Таки у Тугилово мајци Василиси.

ШАБАШКИН:

Тај је одавно сподбио ...

БЕРЕСТОВ (Задовољно)

Угурсуз један! Снахо овамо! (узме је под руку).
Напред децо! (Пун задовољства и среће Лизавети) Је ли, дете моје, ништа лепше од своје благословене отаџбине! (Она га опет пољуби у руку, а он је, раздраган, гледа и ужива).

ШАБАШКИН:

А гле! (Ту се у дну, иза цбуна, уздигне заборављени Ришар, с комичним покретима и цртама на лицу. Сви се смеју.)

РИШАР (Појави се и поклони се најдубљим поклоном).

Крај

ПОГОВОР

МИЛОРАД ПОПОВИЋ ШАПЧАНИН (7. јул 1847, Шабац — 14. фебруар 1895, Београд), песник и приповедач, огледао се и на пољу драмске литературе, углавном у жанру историјских драма са националном тематиком. У Шапчаниновом драмском опусу издваја се и једна комедија, или „шаллива игра у четири чина“ — *Госпођица као сељанка*. „Повод је овој комедији Пушкинова прича *Баршњина крестјанка*. Написана је по жељи Њезинога Величанства Краљице и у њезином присуству прочитана од писца“. Ово је Шапчанин записао на насловној страници свог рукописа 1886. године.

Своје сценско извођење ова комедија је доживела две године касније, 1888. Овим гестом краљица Наталија у бурној години кулминације сукоба са својим мужем, краљем Миланом Обреновићем, као да жели још једанпут да покаже и докаже своју љубав према позоришту, моралну строгост и своје русофилство, насупрот краљевој разузданости, брачним неверствима и аустрофилству.

Истовремено, што се Народног позоришта у Београду тиче, осећа се велика несразмера у домаћем и страном репертоару. У сезони 1887/88. изведено је чак једанаест страних позоришних комада, док је *Госпођица као сељанка* био једини домаћи драмски текст. Иако написана по мотивима истоимене Пу-

шкинове приповетке ондашња критика инстинктирала је управо на њеној оригиналности, у чему се не мо-
рамо и не можемо сасвим сложити, али околности
у којој је настала и изведена донекле оправдавају
оваков став. Тако позоришни хроничар у *Новој ус-
тавности* поводом премијере, хвалећи дело, извођење
и интересовање публике, између осталог каже: „Ис-
креност нам полаже, да признамо грку истину: да
се у нас поезија врло мало негује. Узрока тој појави
има и сувише, но најважнији лежи у томе, што на-
ше прилике не допуштају човеку од пера, да се ис-
кључиво посвети књижевности. Готово све наше бо-
ље умне снаге искупиле су се у државној служби;
а прозаична тромост сувошарног канцеларијског рада
увек је стајала у највећој противности према полету
поезије. Осим тога и партијско трвење наше везује
велики део умне снаге за новинарску полемику... И
г. Милорад Шапчанин долази у ред људи, којима
сваки пријатељ наше лепе књижевности треба пошту
да ода. Поред тешког бремена, које повлачи за собом
управљање једним тако огромним заводом као што
је позориште, он ипак стиже, да нас, с времена на
време, — а то бива врло често — обрадује каквом
новом творевином свог песничког духа и дара.“ (*Но-
ва уставност*, год. III, бр. 13, Београд, 29. I 1888.
стр. 4).

У сваком случају, како су и раније расуђивали
састављачи репертоара Народног позоришта у Бео-
граду, немамо ни разлога ни права не сматрати ово
Шапчаниново дело оригиналном творевином.

Шапчанин је у овој шаљивој игри покушао да
прикаже руски живот из првих десетина XIX века,
износећи паралелно онај ред руских племића који је
радо примио туђински начин живота и онај ред који
је остао веран свом народном руском животу. Бла-
го исмевајући англomанију племића Муромског пи-
сац истиче тенденцију: да ваља чувати свој народни
начин живота и народне обичаје на примеру племи-
ћа Берестова. Градећи заплет на принципима комеди-
је забуне Шапчанин покушава да помири ове две

крајности у ликовима двоје младих — Алексија и Лизавете.

Већина рецензената (*Одјек, Немања, Београдски дневник, Нова уставност*) хвали комад у коме види лепе и занимљиве ситуације, верне и добро обележене карактере и фини хумор без неотесаних шала и силом створених досетки.

Али, један од најоштријих Шапчанинових критичара Драгутин Ј. Илијћ у листу *Отаџбина* (1888, књ. 18, стр. 518—524) износи супротне ставове и нема лепих речи за овај Шапчанинов драмски подухват. Илијћ каже да дело не одговара ни у чему своме називу „шаљива игра“ јер нема у себи ничега што би нас на шалу подсећало; затим да дело није из руског живота јер га писац не познаје, већ га је црпао посредно из Пушкинове приповетке која је и сама написана по општем шаблону западне романтике; за карактере у Шапчаниновој комедији каже да нису ничим оцртани и на крају да у комаду нема драме, односно да нема радње која је битан предуслов драмског дела.

Плакат представе *Госпођица као сељанка* није сачуван. Према извештајима у штампи позориште је на представи овог комада било дупком пуно, а многе сцене пропраћене су од стране публике живим одобравањем и плескањем. Сва три извођења била су веома добро посећена и остало је нејасно зашто није доживела дужи век на позорници.

У Музеју позоришне уметности Србије чувају се два оригинална рукописа Шапчаниновог комада *Госпођица као сељанка* (А/Р 285, инв. бр. 9798 и А/Р 458, инв. бр. 17155). До сада ово дело није нашло своје место у штампаној драмској литератури и управо стога, издавач, у оквиру позоришне библиотеке *Драмска баштина*, нуди читаоцима ову комедију на поновну књижевну оцену и сценску проверу.

Олга МАРКОВИЋ

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

До сада објављено:

ПРВО КОЛО

Панта С. Срећковић
БОЈ НА ДУБЉУ

Милун Т. Ибровац
БОЖИЈИ СУД НА МЕНДИНОМ БРДУ

Милорад Шапчанин
БОГОМИЛИ

Илија Вукићевић
ЛЕПА БУЛА

Живко М. Романовић
ПРОКОП

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ДРУГО КОЛО

Књига 1

Милорад Поповић Шапчанин
ДУШАН СИЛНИ

Књига 2

Милорад Поповић Шапчанин
ГОСПОБИЦА КАО СЕЉАНКА

Књига 3

Милорад Поповић Шапчанин
ТРНОВА КРУНА

Књига 4

Мита Поповић
КРВАВИ ПРЕСТО

Књига 5

Светислав Бурбевић
ЛАЖНА ИСПРАВА

Издавач
Музеј позоришне уметности Србије
11000 Београд, Господар Јевремова 19

Одговорни уредник
Миодраг Букић, директор

Главни уредник
др Зоран Т. Јовановић

Приредила за штампу
Олга Марковић

Ликовно-техничко решење
Ново Чогурић

Штампа
ГИП „Нови дани“, Војводе Бране 13

Тираж: 500 примерака

Књига изашла из штампе: јуна 1995.

CIP — Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

886.1/.2—2

ПОПОВИЋ Шапчанин, Милорад

Госпођица као сељанка : комедија у четири чина / Милорад Поповић Шапчанин. — Београд : Музеј позоришне уметности Србије, 1995 (Београд : Нови дани). — 119 стр. ; 15 см. — (Библиотека Драмска баштина. Нова серија ; коло 2, 2)

Тираж 500. — Стр. 113—115: Поговор / Олга Марковић.

ИД=38383884

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ДРУГО КОЛО

Књига 1

Милорад Поповић Шапчанин
ДУШАН СИЛНИ

Књига 2

Милорад Поповић Шапчанин
ГОСПОБИЦА КАО СЕЉАНКА

Књига 3

Милорад Поповић Шапчанин
ТРНОВА КРУНА

Књига 4

Мита Поповић
КРВАВИ ПРЕСТО

Књига 5

Светислав Бурбевић
ЛАЖНА ИСПРАВА